

UNIVERSITAT DE
BARCELONA

Un primer estudi sobre els beneficis del teatre al desenvolupament dels infants amb TEA a l'educació primària

---

Ariana Rojano Sánchez

Treball Final de Grau

Modalitat A

Tutora: Janielly Taila Dos Santos Verbisck

Facultat d'Educació

Grau en Mestre d'Educació Primària

Curs acadèmic: 2024 – 2025

AGRAÏMENTS

A la meva yaya, que no sap llegir, ni escriure, que li van prendre el seu dret a l'educació i sempre ha desitjat que jo estudiés fins arribar a graduar-me a la universitat. Per tu yaya, per la teva història, que mai quedarà oblidada, perquè jo seré encarregada de portar-te amb mi en cada pas que faci cap al futur. Tot allò que aconseguixo i aconseguiré és per tu, que amb cada paraula, cada gest i mostra d'amor m'omple la vida de coneixement, saviesa, llum i tendresa. T'estimo.

A la meva mare que és la meva guia, i sobre les petjades que ella ha deixat al llarg dels anys en aquesta professió, jo hi camino. Per tu, que ara em confesses que et sents perduda en molts moments, però jo només puc veure en tu una dona intel·ligent, forta i capaç de reinventar-se cada dia a la seva feina. Ets el meu exemple a seguir, tant professionalment com personalment, i sabent que et tinc a tu com a guia, sé que la meva tasca com a docent estarà sempre impregnada d'amor, confiança, respecte i empatia.

Us estimo a totes dues sou la llum de la meva vida.

Resum

Aquest estudi explora el potencial del teatre com a eina inclusiva i de desenvolupament per a infants amb Trastorn de l'Espectre Autista (TEA) en l'etapa d'educació primària. Aquest és un trastorn que conviu dins de les nostres aules i que comença a conviure a la nostra societat. Des d'una mirada educativa es vetlla per aconseguir recursos que facilitin la vida a l'escola a aquest tipus d'infants. El teatre ha estat sempre una eina d'expressió artística que s'ha demostrat que aporta molts beneficis socioemocionals a les persones. És per això que s'han volgut relacionar tots dos aspectes.

L'estudi parteix de la hipòtesi que les metodologies teatrals poden afavorir aspectes clau del desenvolupament d'aquests infants, especialment pel que fa a la comunicació verbal i no verbal, la regulació emocional i la interacció social. A través d'un enfocament qualitatiu, s'han combinat dues estratègies de recollida de dades: entrevistes semiestructurades i observació directa d'activitats teatrals realitzades en contextos educatius. L'objectiu d'aquesta recerca és demostrar que aquests dos vessants aparentment diversos poden aportar beneficis significatius per a infants amb TEA. Per poder portar-la a terme s'ha fet una feina d'investigació basada en dues metodologies, el Programa Tàndem i Shakespeare Heartbeat. Gràcies a aquestes dues maneres d'ensenyar arran del teatre s'han pogut extreure conclusions molt significatives i que fan que s'obri un ventall molt gran de noves línies d'investigació que seran una oportunitat per fer del sistema un més inclusiu i ple de diversitat.

Paraules clau: trastorn de l'espectre autista, teatre, educació inclusiva, diversitat.

Abstract

This study explores the potential of theatre as an inclusive and developmental tool for children with Autistic Spectrum Disorder (ASD) in primary education. This is a disorder that coexists within our classrooms and begins to coexist in our society. From an educational point of view, it is ensured to obtain resources that facilitate life in school for these types of children. Theatre has always been a tool for artistic expression that has been shown to bring many socio-emotional benefits to people. That is why they wanted to relate both aspects.

The study starts from the hypothesis that theatrical methodologies can favor key aspects of the development of these children, especially in terms of verbal and non-verbal communication, emotional regulation and social interaction. Through a qualitative approach, two data collection strategies have been combined: semi-structured interviews and direct observation of theatrical activities carried out in educational contexts. The aim of this research is to demonstrate that these two seemingly diverse aspects can provide significant benefits for children with ASD. In order to carry it out, a research work has been carried out based on two methodologies, the Tandem Program and Shakespeare Heartbeat. Thanks to these two ways of teaching as a result of the theatre, very significant conclusions have been drawn and that make a very large range of new lines of research open up that will be an opportunity to make the system a more inclusive and full of diversity.

Keywords: autism spectrum disorder, theatre, inclusive education, diversity

ÍNDEX

1. Justificació	1
2. Marc teòric i contextual.....	2
2.1 Trastorn de l'Espectre Autista (TEA)	2
2.1.1 Definició i característiques.....	2
2.1.2 Tipus d'autisme	3
2.2 Intervenció educativa i el paper del teatre en l'educació i el desenvolupament infantil	4
2.3 Beneficis del teatre en infants amb TEA	6
2.3.1 Teatre terapèutic versus teatre educatiu	7
2.4 Metodologies teatrals aplicades a infants amb TEA.....	8
2.4.1 Vineland II	8
2.4.2 Dramateràpia	9
2.4.3 Programa Tàndem.....	10
2.4.4 Shakespeare's Heartbeat	10
3. Objectius i preguntes de recerca	12
4. Metodologia	13
4.1. Context i participants	15
4.2. Recollida de dades	16
4.3. Procediment de recollida de dades	18
4.4. Anàlisi de les dades	19
5. Resultats	20
5.1. Resultats anàlisis de documents	20
5.2. Resultats entrevistes.....	20
5.2.1. Entrevista amb una docent del cicle inicial.....	21
5.2.2. Entrevista amb una docent del cicle superior	22
5.2.3. Entrevista amb la creadora del mètode Shakespeare heartbeat	23
5.3. Resultats de les observacions.....	25
6. Conclusions generals	27
6.1. Conclusions i objectius assolits.....	27
6.2. Línies futures a investigar	29
6.3. Reflexió personal	30
7. Referències bibliogràfiques (2-3 fulls)	31

1. Justificació

Quins beneficis aporta el teatre al desenvolupament dels infants amb Trastorn de l'Espectre Autista (TEA)? És una qüestió que durant molt de temps m'ha interessat. Des de petita he fet teatre a escoles del meu barri com a extraescolar i gairebé en cada aula en la qual he estat m'he trobat amb companys i companyes amb TEA. Els docents que impartien les classes ens solien donar la mateixa resposta "és molt bo per ells fer teatre" i jo sempre em preguntava el mateix "per què és tan bo?". L'edat m'ha donat algunes respostes, però sens dubte és una qüestió que encara continuo rumiant per tal de trobar respostes més complertes i des de la mirada de la recerca.

Per una banda, com a futura mestra d'educació especial o tutora i com amant de l'art, que mai ha viscut sense cap caire artístic i creatiu, crec que el teatre en especial és una forma d'expressar-se i de fer que s'expressin als altres quan per una via normativa no poden fer-ho, és per això que poder investigar sobre un tema així i que en un futur pugui donar respostes als meus futurs alumnes donant-los aquesta perspectiva artística per mi serà tot un privilegi.

Per altra banda, hi ha un factor motivacional molt important que és poder donar les eines necessàries per fer un bon treball educatiu amb els alumnes amb TEA que em trobi a la meua vida, donant respostes que els facilitin la vida en relació amb les seves relacions socials, gestió emocional, autocontrol.

L'àmbit temàtic en el aquest Treball de Fi de Grau (TFG) se situa és l'atenció a la diversitat, l'observació i l'anàlisi de contextos i projectes. La meua intenció com he comentat abans, és centrar-me en alumnes amb TEA per això el primer àmbit temàtic, és fer una observació i anàlisi de diverses tasques educatives que es porten als centres ordinaris així com als centres d'educació en lleure i fora del que podria ser la pràctica educativa curricular i ordinària.

Pel que fa a la modalitat, en el meu cas el meu treball es basarà en l'anàlisi d'una temàtica concreta i es farà un recull i anàlisi de dades, per tant, parlem de la modalitat A.

2. Marc teòric i contextual

A continuació, es presenta una revisió bibliogràfica elaborada a partir de fonts acadèmiques que permeten definir i contextualitzar els conceptes clau d'aquest treball. L'objectiu és construir una base sòlida per comprendre com el teatre pot contribuir com a eina educativa beneficiosa per als infants amb Trastorn de l'Espectre Autista (TEA), tant en l'àmbit educatiu com en el social i personal, dins com fora de l'escola ordinària de primària.

2.1 Trastorn de l'Espectre Autista (TEA)

2.1.1 Definició i característiques

L'autisme ha estat present a la nostra societat des de fa dècades, i la seva definició ha evolucionat amb el temps. Segons Gómez (2008), el psiquiatre austríac Leo Kanner va definir per primera vegada el "síndrome autista" l'any 1943, identificant tres característiques fonamentals:

- 1) Alteracions qualitatives en la interacció social
- 2) Dificultats en la comunicació i el llenguatge
- 3) Rigidesa mental i comportamental.

Això està reforçat amb el Manual Diagnòstic i Estadístic dels Trastorns Mentals que les seves sigles en anglès són DSM, un manual on es fa una classificació dels diferents trastorns i que ha estat modificat durant els últims anys és per això que Autism Europe (2013) explica que mentre el DSM-IV (1994) definia l'autisme dins dels "trastorns generalitzats del desenvolupament" (TGD), més endavant amb la modificació d'aquest manual el DSM-5 (2013) introdueix el concepte unificador de "trastorns de l'espectre autista" (TEA) i els inclou dins dels "trastorns del neurodesenvolupament".

Tot i la variabilitat dins d'espectre, es poden identificar trets comuns en les persones amb TEA. Segons Valderas (2011), aquestes característiques inclouen:

- Extrema solitud autista: els infants no es relacionaven normalment amb les persones, especialment amb altres infants.
- Desig obsessiu d'invariabilitat ambiental: es molestaven de forma exagerada quan es produïen canvis en les seves rutines o en els objectes del seu entorn.

- Memòria excel·lent: mostraven una capacitat increïble per memoritzar grans quantitats de material sense sentit pràctic (sense excloure dificultats d'aprenentatge o retards en altres aspectes).
- Expressió intel·ligent (bon potencial cognitiu) i absència de trets físics.
- Hipersensibilitat als estímuls: reaccionaven intensament a certs sorolls i objectes.
- Mutisme o llenguatge sense intenció comunicativa real: també es van observar infants sense parla o amb ecolàlia (tendència a comprendre les emissions de manera literal, dificultant la comprensió d'acudits, ironia o dobles sentits). Això explica en part la inversió dels pronoms personals ("jo" per referir-se a la segona persona i "tu" per referir-se a la primera).
- Limitacions en la varietat de l'activitat espontània: es va observar un contrast entre la bona manipulació d'objectes i l'ús que se'n feia.

En aquest mateix treball de Valderas (2011) es recull la informació que el DSM-IV (1995) agrupa les característiques en tres blocs:

- Síntomes conductuals: hiperactivitat, camp d'atenció reduït, impulsivitat, agressivitat, comportaments autolesius i, especialment en infants petits, rebequeries.
- Síntomes neurològics: poden desenvolupar malalties com encefalitis, otitis.
- Síntomes segons edat i sexe: en infants petits es manifesta per incapacitat d'abraçar, aversió al contacte afectiu o físic, absència de contacte ocular, respostes facials o somriures dirigits socialment. Quant al sexe, és més freqüent en nens (quatre o cinc vegades més que en nenes).

2.1.2 Tipus d'autisme

Fernandez et al. (2013), expliquen els diversos subtipus de trastorns que es poden trobar dins del TEA, fent referència al DSM-V (2013), on s'estableixen cinc trastorns i, Segons el *DSM-IV-TR* (2000) que és una versió millorada del DSM-IV (1995), el concepte d'autisme es pot dividir en diversos trastorns diferenciats psicològicament i funcionalment:

- *Trastorn Autista*: inclou les manifestacions prototípiques de la categoria, relatives a dificultats en la comunicació, relacions socials, interessos restringits i aparició primerenca.

- *Trastorn de Rett*: afectació neurològica gairebé exclusiva de les nenes, amb regressió motriu i estereotípies manuals.
- *Trastorn desintegratiu infantil*: apareix després d'un període de desenvolupament normal, amb pèrdua d'habilitats adaptatives com el llenguatge adquirit.
- *Trastorn d'Asperger*: Persones amb bon desenvolupament cognitiu i lingüístic aparentment normal, però amb limitacions en les àrees socials i comunicatives.
- *Trastorn generalitzat del desenvolupament no específic*: Els símptomes no encaixen completament en cap de les categories anteriors o es presenten de forma incompleta.

Cal destacar, que aquesta classificació de subtipus ha anat evolucionant al llarg del temps, reflectint aquesta evolució els canvis clínics i la investigació que s'ha portat a terme. Actualment, amb el DSM-5 (2013), es pot observar una visió molt més integrada sota la denominació de Trastorn de l'Espectre Autista (TEA), que reconeixent la variabilitat individual. Aquesta classificació, evidència la complexitat del diagnòstic i la dificultat per entendre les necessitats de cada individu.

2.2 Intervenció educativa i el paper del teatre en l'educació i el desenvolupament infantil

Els avenços en l'àmbit educatiu han impulsat diverses estratègies per millorar l'experiència i desenvolupament dels infants amb TEA. Un dels mètodes més rellevants és el programa TEACCH (*Treatment and Education of Autistic Related Communication Handicapped Children*), que ofereix una intervenció integral i adaptada a totes les etapes evolutives. Gómez (2008) defineix aquest mètode com:

TEACCH se dedica a mejorar la comprensión y los servicios disponibles para todos los niños y adultos con autismo y discapacidades de comunicación relacionadas. Es un programa completo, de base comunitaria, que incluye servicios directos, consultas, investigación y entrenamiento profesional.

El objetivo primario del programa TEACCH es prevenir la institucionalización innecesaria, ayudando a preparar a las personas con autismo para vivir y trabajar más efectivamente en el hogar, en la escuela y en la comunidad. Se pone especial énfasis en los planes individualizados para ayudar a las personas autistas y a sus familias a vivir juntos en forma más efectiva, reduciendo o removiendo los comportamientos autistas (Gómez, 2008, p. 82).

L'aplicació d'aquest mètode pot afavorir el desenvolupament de les habilitats socials i personals dels infants amb TEA. Aquest potencial pot veure's reforçat amb la incorporació del teatre com a eina educativa complementària.

El teatre, com a disciplina artística i pedagògica, ofereix una gran varietat d'oportunitats per a l'expressió emocional, la socialització i el desenvolupament sensorial. Parera (2012) exposa un model formatiu a través del teatre, que parteix dels fonaments teòrics extrets del Model ORA (De la Torre et al., 2004), el qual es basa en tres fases fonamentals: : sentir (connectar emocionalment amb el contingut), pensar (reflexionar sobre l'experiència), i finalment la integració i el transcendir. Amb això es fa referència al fet que el punt de partida és l'àmbit sensorial per, a partir d'aquí, endinsar-se en operacions emocionals, pragmàtiques i cognitives. Parera (2012) afirma que: "Frente al modelo cognitivo tradicional basado en la cognición, todo planteamiento formativo basado en el medio y en la vida ha de comenzar por la observación, percepción y toma de conciencia para adentrarse en operaciones emotivas y cognitivas" (Parera, 2012, p.52).

Pareja-Olcina (2021) defensa que el teatre afavoreix una didàctica d'aula amb l'objectiu d'apropar l'interès cap als més joves, per poder assentar coneixements i treballar sobre la timidesa, disciplina i cooperació de grup. De manera semblant, Galindo (2013) argumenta que:

"El teatro es la disciplina más completa en el aprendizaje a través de las artes. Supera la música o pintura al ser aplicable en Educación física (juegos), Inglés (dramatización de personajes en el idioma) o Matemáticas (exponer operaciones suma, resta... simulando un mercado por ejemplo). (Galindo, 2013, p. 10).

Les estratègies que es porten a terme avui dia a l'escola per l'ensenyament així com l'aprenentatge basat en projectes poden estar directament relacionades amb propostes teatrals, fent ús d'aquesta per abastar diferents àrees com podria ser, la llengua catalana, anglesa o castellana, amb la plàstica, el coneixement del medi, la música o inclòs l'educació física. Pozo (2019) presenta com una programació d'un trimestre centrada en una representació teatral pot incloure assignatures com a educació física, valors, música i llengua castellana, fomentant una participació activa, el treball cooperatiu i un aprenentatge vivencial.

Tárraga et al. (2016) afirmen que el teatre és un espai segur en el qual els infants tenen vivències de la vida diària on poden establir-se objectius, anècdotes i obrir la seva imaginació a crear fantasies. Tots aquests fets s'uneix per poder entendre a la vegada que educar. A més, Pérez (2009, citat per Tárraga et al. 2016), assenyalen beneficis concrets del teatre, com per exemple:

- Augmenta l'autoestima i la seguretat de l'infant a través del coneixement i regulació de les seves emocions.
- Ajuda a la socialització.
- El desenvolupament de capacitats que permet a l'alumne a utilitzar de manera adequada els diferents tipus de senyals no verbals.
- Disposar d'exemples de situacions socials on s'aplica la interrelació entre llenguatge verbal i no verbal.
- Aprenentatge cooperatiu.
- Transmetre i inculcar valors.
- Crear interès en la reflexió i motivar a l'exercici del pensament.
- Estimular la creativitat i la imaginació.
- Ajudar a fer que els infants utilitzin tots els seus sentits.
- Reforçar la lectura i literatura
- Millorar l'atenció

Amb aquesta secció, es vol demostrar que l'ús de metodologies estructurades proporciona als infants amb TEA una rutina molt específica i una base sòlida en la seva autonomia i habilitats bàsiques, però això pot estar complementat amb propostes pedagògiques com el teatre. Eina metodològica que facilitarà l'expressió emocional de l'infant i la interacció social, promovent un aprenentatge vivencial, significatiu i transversal.

2.3 Beneficis del teatre en infants amb TEA

Arévalo i Briones (2016), destaquen que el teatre pot ser una via d'inclusió efectiva per a infants amb dificultats de socialització a través de la pràctica teatral, aquests poden millorar la seva expressió verbal i no verbal, així com fomentar la sensibilitat, la reflexió. Gutierrez (2020) considera que l'art, com a forma terapèutica, constitueix una alternativa comunicativa per a infants amb dificultats en l'ús del llenguatge. El seu concepte d'"arteterapia" posa el focus en el procés creatiu com a eina de vincle amb la realitat i d'expressió emocional. L'autora defensa la pràctica artística com una forma d'estimular la creativitat i promoure el desenvolupament personal dels infants.

Segons Gutierrez (2020), el teatre proporciona un espai de joc que afavoreix l'interacció amb l'entorn, el desenvolupament sensorial i el reconeixement emocional. A més, afirma

que els tallers teatrals poden integrar-se en una proposta pedagògica participativa, en què docents i infants esdevenen protagonistes de l'aprenentatge. Aquests tallers constitueixen un espai interdisciplinari amb potencial rehabilitador:

Surge un espacio que no es específicamente terapéutico, ni un espacio específicamente expresivo, sino que en uno se combinan todos los aspectos para enriquecer del mejor modo posible la rehabilitación o aprendizaje de la persona con dificultad. Puede suceder en sesiones individuales o grupales. El taller terapéutico de teatro para niños, niñas y jóvenes autistas es un espacio terapéutico, expresivo, emocional, de exploración que se da de forma práctica, activa, y participativa desde el trabajo en grupo, mediante la aplicación de diversos recursos teatrales, y la inclusión de otros recursos artísticos auxiliares e interdisciplinarios para el trabajo de las dificultades de las personas autistas. Esta clase de espacio busca disminuir las dificultades conductuales, de aprendizaje, y de socialización de las personas con trastorno del espectro autista (TEA). (Gutierrez, 2020, p. 217).

En definitiva, el que es pot observar després d'analitzar diversos estudis, és que el teatre va més enllà d'un corrent artístic. És una dimensió que pot ser molt útil en termes educatius, perquè ens proporcioni l'estimulació de la comunicació, expressió emocional, creativitat i interacció amb l'entorn. Configurar el teatre com una via d'inclusió real i transformadora, capaç de donar resposta a les necessitats i potencialitats de cada infant des del respecte i la singularitat.

2.3.1 Teatre terapèutic versus teatre educatiu

El teatre terapèutic i el teatre educatiu són dues formes d'utilitzar el llenguatge escènic amb finalitats diferenciades, tot i compartir el teatre com a fil conductor. Encara que el teatre terapèutic no té una funció educativa en sentit estricte, es relaciona estretament amb els objectius de desenvolupament emocional i social dels infants amb TEA.

El teatre terapèutic, com la dramateràpia, té com a finalitat l'abordatge emocional i psicològic. Segons Torres-Godoy (2001), "el joc dramàtic permet accedir a continguts emocionals que poden ser treballats simbòlicament i de manera segura" (p.13). Així, el teatre actua com a espai de transformació personal i expressió simbòlica, aplicat habitualment en contextos clínics, socials o comunitaris.

En canvi, el teatre educatiu té una finalitat formativa i pedagògica, i el seu objectiu és afavorir el desenvolupament de competències comunicatives, expressives i socials. Calafat-Selma et al. (2016) destaquen que el teatre és un recurs eficaç per l'alumnat amb discapacitat intel·lectual i TEA, ja que permet millorar i potenciar habilitats socials essencials per a la seva autonomia i integració.

Aquests dos vessants fan un treball personal amb la persona tractada basat en el desenvolupament d'eines socials, però com es pot observar la dramateràpia aborda uns aspectes basats en l'aprenentatge emocional i psicològic, mentre que, per altra banda, el que es busca en contextos educatius és desenvolupar aquelles eines amb les quals en aquest cas infants, aprenguin a relacionar-se, establir vincles socials, portant a terme un treball molt més basat en les competències comunicatives i socials. Encara amb aquestes diferències tots dos conceptes tenen unes mateixes bases, i per això són excloents l'una de l'altre.

2.4 Metodologies teatrals aplicades a infants amb TEA

2.4.1 Vineland II

Una de les metodologies innovadores en aquest àmbit és la proposta que emprava l'escala Vineland II, una eina estandaritzada per avaluar les habilitats adaptatives. Segons l'Institut de Anàlisi Psicològic i Social Aplicat (IAPSA): "La escala Vineland II serve para objetivar nivel de habilidades adaptativas (comunicación, autovalimiento, socialización, motricidad y desempeño general) de manera diagnóstica, así como para desarrollar planes de tratamiento" (IAPSA, s.f.).

Calafat-Selma et al. (2016) van dissenyar un programa teatral per a nou alumnes amb TEA i/o discapacitat intel·lectual. El programa, avaluat amb Vineland II abans i després de la seva aplicació, incloïa objectius com: escolta activa, memorització, promoció d'habilitats socials, consciència dels sentiments i estimulació de la imaginació i la creativitat. Les sessions de 50 minuts, seguien la següent estructura: escalfament de veu i cos, realització d'un joc teatral com per exemple improvisació o jocs per desenvolupar les eines socials, representació teatral i relaxació final.

Els autors subratllen la importància de la intervenció primerenca i personalitzada, així com l'ús de tècniques que fomentin la interacció social i l'expressió emocional a través de la pràctica escènica. Finalment, com a futures línies d'investigació, Calafat-Selma et al. (2016) proposen ampliar la participació a infants amb desenvolupament típic per afavorir una veritable inclusió educativa, més allà de la intervenció exclusiva per a l'alumnat amb TEA o discapacitat intel·lectual:

Finalmente, para enriquecer el programa de intervención sería muy recomendable que el grupo de teatro estuviese formado por niños no sólo con algún tipo de necesidad educativa específica sino que formasen parte también niños con desarrollo típico, ya que para éstos también es muy recomendable realizar una extraescolar como es teatro. De este modo, se podría estudiar si hay diferencias entre la efectividad de la intervención entre ambos grupos

de niños o si, por el contrario, se obtienen los mismos beneficios. Así, lo más importante de todo es que se produciría una verdadera inclusión, en la que el aprendizaje iría mucho más allá del simple aprendizaje curricular (Calafat et al., 2016, p. 106).

El projecte proposat redacta com si que és possible fer del teatre una eina de treball valuosa. Ja que, segueix una estructura sistemàtica de sessions on hi ha un desenvolupament social, emocional i comunicatiu significatiu, aquest exemple de metodologia demostra com hi pot haver una transformació en infants amb TEA o en aquest cas la discapacitat intel·lectual també. A més, el fet d'apostar per una participació mixta on tots els infants amb desenvolupament típic també tinguin l'oportunitat de participar, és una ocasió fonamental per deixar pas a la inclusió.

2.4.2 Dramateràpia

Per reforçar la rellevància del treball teatral amb infants amb trastorns de desenvolupament, cal destacar el concepte de "dramateràpia". Irwin (2009, citat en Zevallos, 2014) defineix la dramateràpia com "una modalidad terapéutica en la cual las actividades dramáticas, dentro de una relación terapéutica, son usadas para ayudar a individuos o grupos a hacer cambios en su personalidad y llevar a cabo un mayor grado de funcionamiento" (p.18). Aquesta pràctica es diferencia de les teràpies convencionals, ja que posa l'accent en l'ús del cos, l'expressió no verbal i simbòlica de les emocions.

A l'article de Zevallos (2014) es destaquen dues tècniques de la teràpia. En primer lloc, basada en mètode de rols on els participants poden explorar aspectes tant de si mateixos com d'altres personatges, per poder així entendre conflictes propis interns i facilitar la resolució d'aquests. En segon lloc, els contes on les històries serveixen de canal per projectar temes personals i d'aquesta manera incentivar a la reflexió i expressió emocional.

Segons l'Associació Britànica de Dramaterapeutes, anomenada BADth, citada per Torres-Godoy (2001), la dramateràpia és un mètode que facilita l'expressió simbòlica, i fa que la persona amb tractada pugui prendre consciència de si mateix com a individu i grup, involucrant eines com són el desenvolupament de la comunicació vocal i física, això permet l'alleujament de problemes socials i psicològics, per tal de no deixar seqüeles.

Tot i que aquesta teràpia no se centra específicament en infants amb TEA, es troben eines i activitats com la representació de rols i l'ús de contes poden ajudar els infants amb Trastorn de l'Espectre Autista a millorar la seva comprensió emocional, fomentar la comunicació i facilitar la interacció social, aspectes que són sovint desafiants per a ells.

La dramateràpia està pensada per persones adultes així com infants, una de les seves finalitats és trobar un espai segur on els participants se sentin lliures d'expressar-se, explorar i desenvolupar eines que en contextos socials normals els hi costa més. D'aquesta manera, es pot concloure, que Zevallos proporciona una base teòrica sobre la dramateràpia que la seva integració en àmbits escolars no està allunyada i que a més pot oferir beneficis significatius en el desenvolupament emocional i social dels infants, especialment aquells amb necessitats educatives especials com els infants amb TEA.

2.4.3 Programa Tàndem

El Programa Escoles Tàndem, impulsat per la Fundació Catalunya - La Pedrera, és una proposta educativa innovadora que té com a objectiu transformar l'aprenentatge mitjançant col·laboracions estratègiques entre escoles i institucions de referència. En el cas concret amb el Teatre Nacional de Catalunya (TNC), el projecte permet que l'alumnat treballi els continguts curriculars a partir d'una especialització concreta i a través de la implementació de metodologies pedagògiques innovadores (Teatralnet, 2021).

Per una banda, la col·laboració entre el professorat i els professionals del TNC genera un intercanvi de coneixements, experiències i recursos pedagògics, oferint i proporcionant qualitat de l'ensenyament. Això contribueix no només a la millora de la formació integral de l'alumnat, sinó també a la formació del professorat. A més, aquesta col·laboració és una oportunitat perquè les institucions culturals amplïïn el seu rol educatiu dins la societat (Teatralnet, 2021).

Per altra banda, el TNC té un paper fonamental per apropar les Arts escèniques als més joves i futures generacions. Durant la temporada 2021-2022, el TNC ha impulsat iniciatives adreçades a escoles amb un ampli ventall d'activitats i suports a iniciatives que tenen com a objectiu millorar la recepció i la reflexió crítica sobre les arts escèniques. Entre aquestes propostes, destaquen els espectacles adreçats a infants i joves, les funcions escolars, les jornades formatives per a docents, així com tallers i activitats dissenyades específicament per a centres d'educació infantil, primària i secundària (Teatralnet, 2021).

2.4.4 Shakespeare's Heartbeat

Hunter (2014) proposa una metodologia innovadora basada en les obres de William Shakespeare com a base per al desenvolupament de jocs sensorials i expressius que afavoreixen el benestar i la connexió emocional dels infants amb TEA.

Hunter (2014) parteix de la premissa que "els infants dins l'espectre autista experimenten diversos graus de dificultats, totes elles comprensibles com una desconexió entre la ment i el cos" (Hunter, 2014, p. 1, nostra traducció). Aquesta dissociació s'expressa a través de mancances en el contacte visual, la regulació emocional, la percepció corporal i l'expressió afectiva. El mètode Hunter Heartbeat utilitza jocs físics i repetitius inspirats en fragments de les obres *El somni d'una nit d'estiu* (Shakespeare, 1595) i *La tempesta* (Shakespeare, 1511) per a restablir aquestes connexions a través del joc simbòlic i el llenguatge rítmic.

Hunter (2014) es basa en jocs sensorials i actuacions que fomenten el contacte visual, la consciència sensorial, el desenvolupament del llenguatge i la millora d'aquest. Aquesta metodologia està pensada per treballar amb infants de 10 a 14 anys. Es treballen aspectes com el contacte visual, l'espera de torns, el reconeixement d'emocions facials, la imitació motora i afectiva, el diàleg pragmàtic, l'espai personal, la improvisació, l'humor i la comunicació.

Un dels conceptes fonamentals del mètode és l'ús del ritme iàmbic associat al batec natural del cor, com a element que aporta estructura, calma i connexió emocional. Hunter (2014) afirma que "el poder calmant del ritme iàmbic, juntament amb l'exploració poètica de Shakespeare sobre com se sent estar viu, formen els dos conceptes fonamentals que sustenten els jocs d'aquest llibre" (p. 7, nostra traducció). Aquest ritme es treballa especialment al Cercle del Batec del Cor, que obre i tanca cada sessió amb la pràctica de l'expressió facial i la connexió rítmica amb el propi cos.

El mètode no pretén d'ensenyar Shakespeare com a contingut acadèmic, sinó que despertar els infants a les seves pròpies vides, com a vehicle per viure experiències emocionalment significatives (Hunter, 2014). Les activitats estan pensades per treballar àrees com el contacte visual, la consciència espacial, l'expressivitat facial i les habilitats lingüístiques, integrades dins un context lúdic i compartit. El treball de Hunter se situa a la intersecció entre el teatre terapèutic i el teatre educatiu inclusiu, d'aquesta manera ofereix una metodologia creativa, empàtica i eficaç per fomentar la comunicació, l'autonomia emocional i l'expressió personal en infants amb TEA.

3. Objectius i preguntes de recerca

Objectiu General. Identificar els beneficis que pot aportar el teatre als infants amb TEA, especialment pel que fa a la interacció social, la socialització, la gestió emocional i el desenvolupament del llenguatge verbal i no verbal.

- QG1: Quins beneficis aporta el teatre al desenvolupament dels infants amb TEA?
- QG2: Com pot contribuir el teatre a millorar les habilitats socials, emocionals i comunicatives dels infants amb TEA?

Objectiu Específic 1. Recopilar estudis i investigacions prèvies sobre la pràctica teatral aplicada a infants amb TEA, amb la finalitat d'identificar-ne les aplicacions educatives

- Q1.1 Quins estudis evidencien els beneficis del teatre en infants amb TEA?
- Q1.2 Quines conclusions principals s'han extret respecte a les aplicacions educatives del teatre en aquest context?
- Q1.3 Quines qüestions no resoltes planteja la investigació actual i quines línies futures podrien ser rellevants per aprofundir en aquest àmbit?

Objectiu Específic 2. Avaluar pràctiques educatives que incorporen metodologies teatrals inclusives amb alumnat amb TEA i analitzar-ne l'impacte en el seu desenvolupament.

- Q2.1 Quines metodologies teatrals afavoreixen el desenvolupament emocional i llenguatge verbal i no verbal dels infants amb TEA?
- Q2.2 Quines metodologies teatrals s'estan implementant actualment en contextos educatius amb infants amb TEA?

Objectiu Específic 3. Indicar estratègies i bones pràctiques per a la incorporació del teatre com a eina educativa en aules ordinàries amb infants amb TEA.

- Q3.1 És viable integrar el teatre com a eina educativa inclusiva per a infants amb TEA en entorns educatius ordinaris?
- Q3.2 Quins recursos, suports o formació són necessaris per a la seva implementació?
- Q3.3 Quines estratègies concretes poden contribuir a una inclusió efectiva a través del teatre?

4. Metodologia

La metodologia que es farà servir en aquest cas, és una metodologia qualitativa, es pretén comprendre en profunditat les experiències, percepcions i efectes del teatre en infants amb Trastorn de l'Espectre Autista (TEA). Aquest enfocament permet explorar els beneficis emocionals, comunicatius i socials del teatre en contextos educatius i no formals.

La investigació estarà basada en entrevistes semiestructurades que es portaran a terme a testimonis de dues metodologies teatrals diferents que ens ajudaran a entendre els beneficis d'implantar aquest tipus de pràctica amb infants amb TEA.

Per altra banda, es comptarà amb un mes i mig d'observació un dia a la setmana a una de les escoles entrevistades on es porta a terme el projecte Tàndem, per a extreure conclusions de la nostra recerca i futures línies a investigar.

A continuació, es presenta la taula on s'organitzen els objectius amb cadascuna de les hipòtesis, les preguntes de recerca plantejades i quins seran els instruments de recollida de dades per cada avanç que es vagi fent durant la recerca.

Objectius	Hipòtesi	Preguntes de recerca	Instruments i procediment de recollida de dades
Objectiu General. Identificar els beneficis que pot aportar el teatre als infants amb TEA, especialment pel que fa a la interacció social, la socialització, la gestió emocional i el desenvolupament del llenguatge verbal i no verbal.	Les metodologies teatrals poden tenir un impacte positiu en el desenvolupament de competències comunicatives i emocionals en infants amb TEA i poden ser adaptades a contextos educatius ordinaris.	- Quins beneficis aporta el teatre al desenvolupament dels infants amb TEA? - Com pot contribuir el teatre a millorar les habilitats socials, emocionals i comunicatives dels infants amb TEA?	Recerca i anàlisi documental

Objectiu Específic 1. Recopilar estudis i investigacions prèvies sobre la pràctica teatral aplicada a infants amb TEA, amb la finalitat d'identificar-ne les aplicacions educatives.		1.1 Quins estudis evidencien els beneficis del teatre en infants amb TEA? 1.2 Quines conclusions principals s'han extret respecte a les aplicacions educatives del teatre en aquest context? 1.3 Quines qüestions no resoltes planteja la investigació actual i quines línies futures podrien ser rellevants per aprofundir en aquest àmbit?	Recerca i anàlisi documental Entrevistes
Objectiu Específic 2. Avaluar pràctiques educatives que incorporen metodologies teatrals inclusives amb alumnat amb TEA i analitzar-ne l'impacte en el seu desenvolupament.	Les pràctiques teatrals inclusives poden esdevenir estratègies educatives eficaces i adaptables per garantir entorns segurs i enriquidors per a infants amb TEA.	2.1 Quines metodologies teatrals afavoreixen el desenvolupament emocional i llenguatge verbal i no verbal dels infants amb TEA? 2.2 Quines metodologies teatrals s'estan implementant actualment en contextos educatius amb infants amb TEA?	Entrevista Pauta d'observació
Objectiu Específic 3. Indicar estratègies i bones pràctiques per a la incorporació del teatre com a eina educativa en aules ordinàries amb infants amb TEA.	L'anàlisi de dades permetrà identificar pràctiques efectives que facilitin la inclusió d'infants amb TEA mitjançant el teatre en entorns escolars ordinaris.	3.1 És viable integrar el teatre com a eina educativa inclusiva per a infants amb TEA en entorns educatius ordinaris? 3.2 Quins recursos, suports o formació són necessaris per a la seva implementació?	Recerca i anàlisi documental Entrevistes Pauta d'observació

		3.3 Quines estratègies concretes poden contribuir a una inclusió efectiva a través del teatre?	

Font: Elaboració propia

4.1. Context i participants

Les entrevistes que es portaran a terme en aquest cas són tres. En elles intervenen diversos contextos, així com és l'escola ordinària o persones que porten a terme tallers fora de contextos educatius ordinaris. En primer lloc, les dues primeres entrevistes que es troben són a docents implicades al programa tàndem de l'escola Mercè Rodoreda, l'Escola Mercè Rodoreda està ubicada a Santa Coloma de Gramanet, concretament al barri de Fondo, les famílies d'aquest barri generalment són d'un poder adquisitiu i social baix, és un barri ple d'immigració i d'infant en risc d'exclusió social. A més, l'escola compta amb una gran diversitat d'alumnat ja no només socialment sinó també amb diversos trastorns com el de l'Espectre Autista. Els participants seran la docent d'atenció a la diversitat de cicle inicial i una de les tutores de cicle superior, tot i que tot el claustre de l'escola està en contacte i participa en el programa Tàndem, però ens interessien elles dues, tenint com a referent a la mestra d'Atenció a la Diversitat i a la tutora de cicle superior que està en constant contacte amb infants amb TEA.

Per finalitzar, es portarà a terme una entrevista amb l'autora del llibre *Shakespeare heartbeat* i, per tant, fundadora de la metodologia. Es farà via zoom i en anglès, ja que l'entrevistada pertany a Londres i és angloparlant. Aquesta entrevista es fa amb la intenció de conèixer més sobre aquest mètode i veure els seus efectes en infants amb TEA. És una entrevista que donarà molta informació i ajudarà a poder concloure la recerca quant als efectes positius i negatius d'implantar metodologies d'aquest tipus.

Per portar a terme l'observació es comptarà amb dos infants observats, l'infant 1 és aquell que està observat en totes les sessions ja que ha assistit a totes aquestes, l'infant 2 (veure annex 8) és un infant molt absentista al qual només es va poder observar durant una sessió.

Tots dos infants estan diagnosticats amb TEA però els seus trets característics són molt diferents, en primer lloc tenim al primer infant de sisè de primària el grau d'afectació d'aquest és molt lleu i per tant pot assistir sense problema a les sessions proposades.

Aquest mostra molta timidesa, utilitza el llenguatge verbal per comunicar-se i expressar-se però no és capaç de mantenir el contacte visual i fer intervencions si abans no han estat pautades, li costa el contacte sobretot físic. Quan alguna cosa li surt del que estava planificat col·lapsa i sol explotar en el fet de plorar i haver de sortir de la classe.

Per altra banda tenim a l'altre infant que està a cinquè de primària, en aquest cas el llenguatge verbal no s'utilitza, és capaç d'expressar emocions com felicitat, alegria o tristesa. Aquest infant és molt afectuós i la resta de companys aconseguixen que pugui fer vincle amb ells.

4.2. Recollida de dades

L'entrevista que es portarà a terme amb les docents de l'escola Mercè Rodoreda serà la següent:

Bon dia, estem amb la docent d'atenció a la diversitat de cicle inicial i la tutora de sisè de primària de cicle superior de l'escola Mercè Rodoreda de Santa Coloma de Gramanet, aquesta escola és pionera a portar a terme el programa Tàndem en col·laboració amb el TNC i la fundació La Pedrera. Ja són uns cursos que es porta a terme i avui ens vindran a explicar com és l'experiència de fer aquest projecte dins de les aules i quina relació té amb els infants amb TEA.

- Com vau començar a implementar el programa Escoles Tàndem al vostre centre?
- Quins tipus d'activitats teatrals es porten a terme a l'aula dins d'aquest projecte?
- Com s'integren els continguts curriculars dins de les activitats escèniques? Pots posar algun exemple?
- El treball amb el TNC ha influït en la vostra manera d'ensenyar? En quins aspectes?
- Heu rebut formació específica per poder aplicar aquesta metodologia teatral? De quin tipus?
- Creieu que aquesta metodologia és inclusiva amb infants amb necessitats educatives especials, com els que tenen TEA?
- Heu treballat amb algun alumne amb TEA dins del marc d'activitats teatrals? Com ha estat la seva experiència?

- Heu hagut d'adaptar o aplicar suports perquè l'alumnat amb TEA pugui participar plenament?
- Heu observat canvis en alumnes amb TEA (si n'hi ha) després de participar en les activitats teatrals?
- S'han observat beneficis heu observat en l'àmbit emocional, comunicatiu o social en els infants que participen?
- Com responen els alumnes amb aquest trastorn a aquest tipus d'activitats?
- Veieu viable continuar amb aquest model a llarg termini? Quins aspectes serien clau per consolidar-lo?
- Creieu que el teatre podria formar part permanent del currículum escolar com a eina d'intervenció o suport educatiu?

La següent entrevista és directament per l'autora del llibre i el mètode anomenat *Shakespeare heartbeat* (l'entrevista es durà a terme en anglès, aquestes preguntes estan traduïdes):

Bon dia, Kelly, per mi és un plaer poder fer-te aquesta entrevista, ja que el teu mètode és revolucionari i posa en pràctica justament allò que es busca amb aquesta recerca.

1. En primer lloc, m'agradaria saber més sobre aquest mètode, com va sorgir la idea de crear aquest tipus de mètode i què et va portar a voler aplicar-ne la metodologia amb infants amb TEA?

2. Com estructures una sessió basada en aquest mètode? Quins elements claus del llibre tens més en compte (ritme iàmbic, jocs, seqüència...)?

3. Hi ha algun joc o exercici del llibre que els infants amb TEA connectin especialment bé? Per què creus que funciona?

4. Quins canvis has pogut observar en els infants, especialment pel que fa a:

- Contacte visual
- Comunicació no verbal

- Regulació emocional

- Participació en grup

5. Creus que el llibre ofereix una bona combinació entre el treball emocional, corporal i creatiu? Com es tradueix això a la pràctica?

6. Veus viable aplicar aquesta metodologia en contextos escolars ordinaris? Amb quins suports o condicions?

7. Creus que aquest llibre/metodologia pot formar part de la formació de mestres o especialistes en educació inclusiva?

8. Com ha influït en tu, com a docent/artista, el fet d'aplicar aquest mètode? T'ha aportat una nova mirada educativa?

Per acabar, el que hem utilitzat també per la nostra recollida de dades ha estat l'observació directa a les classes on s'impartia el programa Tàndem i on hem pogut ser presents amb infants amb TEA. S'ha creat una pauta d'observació que s'ha fet a través d'una elaboració pròpia (veure annex 1).

4.3. Procediment de recollida de dades

El procediment que s'ha portat a terme per fer aquesta recollida de dades, en primer lloc, va estar la recerca d'informació i indagar sobre aquells centres o persones d'interès que poguessin ajudar tant a aconseguir una observació directa o per fer entrevistes. Després de descobrir quins serien aquests centres i professionals que ajudarien en la recerca es va començar a posar en contacte amb ells, es va quedar per les entrevistes i es va passar el permís per poder fer aquestes. Per l'observació, ja que es fa al centre on l'autora fa les pràctiques en arribar va traspasar la informació i la idea del seu treball d'investigació i on cop donat el vistiplau es va començar l'observació. L'observació ha estat directa, però els infants mai han sabut que se'ls estava analitzant, per tal de no provocar canvis d'actitud ni fer-los sentir malament o incòmodes. Un cop fet tot això amb el recull d'informació s'han pogut extreure resultats i passar a la redacció d'aquests i conclusions.

4.4. Anàlisi de les dades

Per a l'anàlisi de les dades recollides en aquest estudi s'ha seguit un enfocament qualitatiu. L'objectiu principal ha estat comprendre en profunditat les experiències i percepcions de les persones participants respecte als beneficis del teatre en infants amb TEA.

Pel que fa a l'observació directa portada a terme durant un mes i mig al centre educatiu, també s'ha aplicat una anàlisi qualitativa i descriptiva, amb l'ajuda del registre de la taula d'observació la qual ha estat molt útil per comprendre comportaments i actituds dels infants dins de les activitats teatrals.

5. Resultats

A continuació, es presenta els resultats obtinguts en la recerca que s'ha portat a terme. Els resultats s'estructuren segons les diferents maneres utilitzades de recollida de dades i els objectius proposats al principi de la investigació.

5.1. Resultats anàlisis de documents

En aquest cas el primer pas que es va portar a terme en la realització d'aquest treball d'investigació va estar l'anàlisi de documents que proporcionessin informació necessària. Per poder portar a terme aquesta anàlisi es va fixar el següent objectiu: Recopilar estudis i investigacions prèvies sobre la pràctica teatral aplicada a infants amb TEA, amb la finalitat d'identificar-ne les aplicacions educatives. Basant-nos en això s'ha pogut observar que no existeixen avui dia metodologies que estiguin explícitament pensades per treballar el teatre amb alumnes amb TEA dins d'una escola, existeixen metodologies teatrals escolars com s'ha pogut veure al Programa Tàndem, i també metodologies teatrals per persones amb TEA com s'ha pogut veure amb el mètode Shakespeare Heartbeat, però en cap cas relacionades totes dues per poder fer dins d'un context escolar ordinari.

Hi ha molts articles que proporcionen evidències sobre que aquesta pràctica teatral està directament vinculada amb els beneficis que es poden obtenir per aquesta tipologia d'infants, però encara no existeix un mètode inclusiu que doni viabilitat a aquestes millores en la conducta adaptativa.

5.2. Resultats entrevistes

En aquesta següent secció es presenten els resultats obtinguts en les entrevistes que es van portar a terme a dues docents encarregades de portar a terme el programa tàndem i també a la directora i creadora del mètode Shakespeare Heartbeat. Les persones que han fet les primeres entrevistes són anònimes i per tant, per veure l'entrevista s'ha d'entendre que la persona entrevistadora es marca amb una A, l'entrevistada número 1 amb una X i la entrevistada número 2 amb una Y.

Per fer la recollida de dades d'aquestes entrevistes s'ha volgut comprovar si es dona resposta a l'objectiu específic plantejat "Avaluar pràctiques educatives que incorporen

metodologies teatrals inclusives amb alumnat amb TEA i analitzar-ne l'impacte en el seu desenvolupament”.

5.2.1. Entrevista amb una docent del cicle inicial

En primer lloc, trobem l'entrevista feta a la docent d'atenció a la diversitat del cicle inicial de l'escola Mercè Rodoreda (veure annex 2).

En aquest cas la docent explica quina és la vinculació de l'escola amb el TNC, l'encarregat d'aquesta pràctica i de donar la formació necessària a la resta de docents per portar a terme el programa. Fa una breu contextualització sobre com neix el programa tàndem, quina és la formació que s'ha portat a terme i de quina manera s'implementa dins de l'aula.

Explica, en primer lloc, que el programa tàndem sorgeix d'una vinculació prèvia amb el TNC i haver portat projectes a terme en conjunt anteriorment. Als docents se'ls dona una formació intensiva durant tres cursos la qual va terminar el curs passat, aquesta formació explica que els ha fet obtenir una mirada pedagògica molt més inclusiva i que ha incorporat estratègies escèniques que els són útils per portar a terme en altres àrees curriculars, sent el mateix claustre més conscient de la consciència i expressió corporal, de grup i emocional, creant un espai segur i de suport pels infants. El projecte es basa en l'estudi de contes tradicionals a tota l'escola i té una franja horària d'una hora i mitja a la setmana. A partir d'aquesta narrativa, es creen les sessions que inclouen una relaxació inicial.

El projecte s'integra dins del currículum escolar, especialment en l'àmbit lingüístic, amb una atenció especial a la potenciació de l'expressió oral en català, considerant la gran diversitat lingüística present a l'escola. Un exemple destacat ha estat la col·laboració amb el projecte de ràdio escolar, que ha reforçat l'ús de la llengua oral a través de la creació de relats i escenificacions.

La docent comenta que creu que la metodologia és inclusiva encara que no ha estat present en aquells moments on un alumne amb trets TEA hagi estat present en alguna d'aquestes sessions,

Quins beneficis troba pertinents anomenar la docent?

- Millora de la participació i comunicació oral, especialment en alumnes introvertits.

- Augment de la confiança, la cohesió i el treball en grup.
- Major predisposició per part de l'alumnat a expressar emocions i compartir experiències personals.

Aquestes millores no només s'han manifestat dins la franja Tàndem, sinó també en altres àrees com llengua catalana.

La docent entrevistada considera que el model és viable i enriquidor a llarg termini. Subratlla, però, la importància de preservar la formació inicial entre els nous membres del claustre, especialment davant possibles canvis derivats de l'estabilització de plantilles. Així mateix, destaca que la continuïtat del projecte ha de contemplar el manteniment d'un equip docent estable i compromès.

Finalment, es remarca que el teatre pot ser una eina pedagògica transversal molt potent. A més de reforçar continguts curriculars com la llengua, permet treballar valors, emocions i vincles de grup. L'estructura estable dels grups i el manteniment de referents docents al llarg del curs afavoreixen la creació d'un entorn segur on els infants poden expressar-se lliurement.

5.2.2. Entrevista amb una docent del cicle superior

A continuació, es farà una anàlisi de les dades obtingudes en l'entrevista a una altra docent encarregada de portar a terme el programa tàndem al cicle superior de l'escola Mercè Rodoreda de Santa Coloma de Gramanet (veure annex 3).

En aquest cas, la docent de cicle superior sí que parla des d'una perspectiva real, amb infants amb autisme dins de l'aula.

La primera informació que dona sobre el programa és molt similar a la que la docent de cicle inicial aporta, sobre la col·laboració amb una entitat com és el TNC, la seva formació i la manera d'entendre el fet d'educar des d'un punt de vista una mica més artístic. Ella recalca el fet que els docents en la majoria dels casos ja porten a terme metodologies on el teatre està molt present, en la imitació, entonacions, representacions... i per poder tractar amb infants a vegades cal implementar eines molt associades a les de les arts escèniques. La docent ens parla sobre la formació rebuda i com aquesta ha suposat un canvi en la mirada pedagògica de l'escola, allunyant-se d'un estil molt més tradicional i apropant-se a maneres d'ensenyar i aprendre de manera més relaxada, creativa i emocionalment conscient, i que això ha tingut un impacte molt positiu

en la cultura del centre. Ella, tal com explica no veu que de moment aquest model de metodologia sigui viable per la tipologia d'infants que conviuen a la seva aula.

Parla de dos graus d'afectació diferents; per una banda, aquells graus més lleus que sí que han pogut participar en les activitats proposades encara que s'haguessin de fer adaptacions i donar una mica més de suport, per altra banda, graus d'afectació més moderats (grau 2) on aquests infants tenen moltes dificultats per seguir aquest tipus d'activitats, ja que tenen rutines establertes i instruccions molt clares i el fet de "deixar-se emportar" que moltes vegades aporta el teatre per ells no és una opció. Comenta, que encara que els grups ja són reduïts el fet d'estar amb 16-18 infants a una mateixa aula, fa molt difícil l'atenció individualitzada necessària per a aquests infants, fet que limita l'aplicació inclusiva del tot. Igualment, comenta que aquests infants que sí que poden entrar en aquesta franja horària amb trets TEA tenen total llibertat per participar fins al punt que ells vegin que són capaços i en cap cas se'ls obliga a seguir una dinàmica on ells no se sentin còmodes.

La docent argumenta que tot i que no s'observen millores notables en aquests infants en específic sí que hi ha beneficis en el conjunt grup-classe durant aquesta franja horària, que costa una mica que es vegin fora de l'hora de Tàndem, però que un cop estan dins de l'horari Tàndem els infants es troben molt més oberts, amb una expressió oral significativament millorada sobretot en català, progressant en les seves habilitats socials gràcies als grups formats per barreja de cursos i classes, això possibilita el fet que es puguin relacionar amb altres infants i sortir de la seva zona de confort. Per acabar augmentant la seva seguretat en si mateixos i la seva capacitat d'expressió emocional i de sentiments.

En últim lloc, la docent considera que si el projecte si es manté tindrà un recorregut molt positiu a llarg termini. Ara bé, per possibilitar la inclusió plena calen més recursos i adaptacions específiques per tot l'alumnat que ho necessités. Finalment, defensa que les arts escèniques han d'estar dins del currículum escolar amb molta fermesa com a eina educativa, però que institucionalment no hi ha prou suport a aquesta mesura encara.

5.2.3. Entrevista amb la creadora del mètode Shakespeare heartbeat

En aquesta entrevista i encara que l'objectiu específic "Indicar estratègies i bones pràctiques per a la incorporació del teatre com a eina educativa en aules ordinàries amb infants amb TEA", serà comprovat en el moment de portar a terme l'observació, també

es vol fer èmfasi en què parlar amb la creadora d'aquest mètode i llegir el seu llibre ha donat eines molt importants i rellevants pel nostre estudi i per poder assolir aquest objectiu dintre de la investigació.

Per aquesta entrevista es va contactar amb Kelly Hunter autora del llibre i mètode *Shakespeare Heartbeat* que va oferir fer una entrevista telemàtica amb ella (veure annex 4) i gràcies a aquesta, es poden obtenir resultats directes i reals sobre l'aplicació del teatre amb persones amb TEA. El testimoni de Hunter és molt important i rellevant per aquesta investigació, ja que ofereix una visió profunda i significativa sobre l'aplicació del teatre com a eina inclusiva.

En primer lloc, Hunter deixa ben clar durant tota l'entrevista que parla com a dramaturga en cap cas ella es dedica a l'educació sinó que ella és directora de teatre, per tant, la seva metodologia neix no des d'un àmbit acadèmic sinó que de la seva pròpia pràctica teatral. La motivació per crear aquesta metodologia li va néixer en veure la manca d'accessibilitat per aquest tipus de persones (perquè no només treballa amb infants) i en descobrir quina era la seva motivació va veure que el batec del cor, que és un element molt important i característic en les obres de Shakespeare, produïa calma i seguretat. Això va fer que ella innovés creant el seu propi llibre amb un seguit d'activitats teatrals pensades per aquests infants *Shakespeare Heartbeat*.

Les activitats es treballen amb una seqüència molt pautada, en primer lloc, es comença amb el comentat anteriorment el "batec del cor" que serveix per poder connectar amb la sessió i entrar de manera conscient a les dinàmiques, es continua connectant amb les emocions, l'expressió facial i consciència del propi cos per començar amb moviments corporals, a continuació, se segueix amb un seguit d'activitats sensorials vinculades a les obres de teatre de Shakespeare; per exemple, simular una tempesta mentre que l'infant ha d'expressar el que sent amb aquest so. Després d'aquest tipus de jocs, es tanca la sessió amb una experiència emocional significativa durant la pràctica teatral. Ella comenta, que no tots els infants entren a la vegada o que hi ha moments en els quals directament no són capaços d'entrar, en aquest moment a l'infant se li dona seguretat i confiança per fer-ho quan ell se senti preparat.

Quan als aspectes positius que té la seva metodologia, Hunter exposa que ella no és cap terapeuta, per tant, no disposa de cap mena de llista de control on vagi avaluant el procés dels infants en les seves millores emocionals, verbals, socials... Però sí que creu que s'han notat progressos notables en aquests aspectes com: contacte visual, comunicació verbal i no verbal i interacció social. A més explica que a través del joc i la

repetició moltes persones de les seves aules han aconseguit superar barreres. Explica, com famílies s'apropen a dir-li que els seus infants només es comporten d'aquesta manera dins de les sessions de teatre que fan amb ella i que, per tant, això és un avenç molt gran i positiu per aquells infants que de mica en mica incorporaran aquestes eines en la seva vida diària. Això sí, comenta, que no totes les persones amb TEA comparteixen les mateixes característiques i que, en conseqüència, s'han d'estar fent adaptacions constants segons el grau d'afectació i les característiques tan diverses.

El mètode Shakespeare Heartbeat aporta una nova mirada educativa que integra dimensions emocionals, corporals i creatives de forma equilibrada. Aquesta visió es correlaciona amb els objectius del TFG, que reivindiquen la importància del teatre com a eina transformadora i inclusiva dins del context escolar.

Les aportacions de Kelly Hunter en aquesta entrevista validen i enriqueixen la recerca d'aquest treball. El seu mètode representa una de les poques metodologies teatrals específicament pensades per a persones amb TEA i, a més, té un potencial clar d'integració.

5.3. Resultats de les observacions

A continuació, es presenten els resultats de les observacions portades a terme durant un mes i mig a l'escola Mercè Rodoreda de Santa Coloma de Gramanet. L'objectiu fixat per aconseguir resultats significatius en aquest procés d'anàlisi directe ha estat l'objectiu específic "Indicar estratègies i bones pràctiques per a la incorporació del teatre com a eina educativa en aules ordinàries amb infants amb TEA".

Durant aquestes observacions s'han anat notant canvis progressius sobretot en l'infant 1 que és amb qui s'ha pogut basar completament l'observació (veure Annexos 5,6,7,8 i 9). L'infant ha fet millores des de la primera sessió, més si parlem de vincle i confiança, donar l'oportunitat de treballar amb companys amb qui se sent segur, amb personalitats més extravertides que l'ajuden a no sentir que el que fa no té cap sentit. Tanmateix a mesura que passen les sessions, és quan es pot observar aquesta millora en la col·laboració amb la resta de companys. Podem comprovar que el vincle afectiu que es genera té molt a veure amb la resposta a les activitats de l'infant amb TEA.

Quant a les activitats, s'ha pogut observar que funcionen molt bé aquelles activitats que tenen directrius clares, com per exemple, tancar els ulls i anar guiant el que s'haurà de fer, potser el fet que tothom tingui els ulls tancats per l'infant és sentir-se en un estat de

seguretat i confiança, ja que sentirà que ningú li veu. Aquelles altres on depenia una actuació del que proposessin ells mateixos és on més esforç ha suposat per sentir a l'infant còmode.

Cal destacar que el disseny progressiu de les activitats (escolta, debat i dramatització) ha permès a l'infant anar guanyant confiança per obrir-se emocionalment. Aquest enfocament s'alinea amb la pràctica de Kelly Hunter, que parteix del batec del cor i avança cap al cos i les emocions a través del joc simbòlic i sensorial.

Si parlem de la millora en l'expressió emocional es pot observar com en activitats en què s'havien de representar emocions molt clares i pautades així com la gelosia o l'empatia, els infants eren capaços d'entendre que s'estava fent i inclús d'expressar com se sentia el que estaven representant o veient, sobretot si parlem de l'infant 1 (veure annex 8), amb l'infant 2 encara que no és capaç d'expressar-se sí que riu i entén el que està fent i per què ho estan fent, s'ajunta amb els seus companys i l'ajuden a col·laborar en l'escena (veure annex 8).

Quant al llenguatge verbal i no verbal, trobem millora en l'infant 1 per exemple a la sessió 4 (veure annex 8) on l'infant és capaç de verbalitzar virtuts dels altres i seves pròpies, per tant ens trobem davant també de consciència emocional. Si mirem la sessió 5 (veure annex 9) trobem com l'infant és fins i tot capaç de manera verbal d'expressar emocions i sensacions.

La motivació i atenció es mostra lineal durant totes les sessions, els infants volen formar part del grup, però en alguns casos els costa entendre què s'està fent i com poden intervenir. Per altra banda, trobar aquelles activitats que funcionen millor és fonamental per la participació d'aquest tipus d'infants. En aquest cas, s'ha pogut observar com aquelles activitats de representació són desbordants i en alguns casos massa difícils per ells, però, en canvi, quan es tracta de crear un vincle més íntim amb algú i potser treballar amb aquella persona durant tota la sessió, són capaços d'aportar moltes més idees, participació i motivació.

Quant a les adaptacions que s'hagin de fer, no s'ha demostrat en aquests casos que els infants necessitin adaptacions específiques pensades per ells; tot i això, s'ha demostrat que aportar eines i suports que són positius per ells és una molt bona manera de fer que l'infant se senti més còmode, així com marcar els temps, no fer grups aleatoris o explicar d'avançat les activitats que es portaran a terme durant aquella hora i mitja de sessió. De la mateixa manera, que les sessions tinguin una estructura ja pautada com és la

relaxació, debat, dinàmica i conclusió ajuda a fer la transició entre les dinàmiques i guanyar de nou confiança.

Per concloure aquesta observació, es pot dir que sí que s'han percebut millores significatives en un dels infants observats, però que la metodologia podria ser més inclusiva incorporant més suports i eines per aquest tipus d'infants, com per exemple fer grups més reduïts que facilitin la interacció social dels infants.

6. Conclusions generals

A continuació, es troba l'últim apartat del treball. En aquesta secció es redacten les conclusions fetes per l'autora de la recerca, així com les futures línies a investigar i l'experiència personal a l'hora de fer la investigació.

6.1. Conclusions i objectius assolits

Aquest treball de fi de grau ha tingut com a objectiu general "Identificar els beneficis que pot aportar el teatre als infants amb TEA, especialment pel que fa a la interacció social, la socialització, la gestió emocional i el desenvolupament del llenguatge verbal i no verbal". Per assolir aquest objectiu s'ha fet una recerca qualitativa basada en anàlisis de documents, entrevistes i observacions directes amb una metodologia teatral activa dins de l'aula.

Els resultats obtinguts ens poden confirmar que el teatre sí que és beneficiós pels infants amb TEA, i que pot tenir un impacte molt positiu en el desenvolupament integral dels infants. Però encara no s'ha creat una metodologia inclusiva dins de les aules ordinàries que estiguin dissenyades del tot per aquesta tipologia d'alumnat.

Per una part, es mostra una metodologia activa com és "Shakespeare Heartbeat" on a l'entrevista amb l'autora d'aquest mètode es mostra que a través del batec del cor i situacions dramàtiques, però significatives els infants amb TEA que sovint tenen dificultats per crear vincles comunicatius, l'assistència a les seves sessions poden ser transformadores. El joc simbòlic, el contacte visual dinamitzat, la gestió emocional i la connexió amb allò més sensorial són aspectes claus per aquesta metodologia on els infants poden expressar-se amb llibertat.

Per altra banda, ens trobem amb un projecte escolar ordinari que ens demostra que les activitats teatrals poden ser portades a les aules amb facilitat per l'alumnat, mostren clarament que les pràctiques teatrals poden adaptar-se a contextos escolars ordinaris

sempre que es tinguin en compte factors com la predicibilitat, la seguretat emocional i l'acompanyament individualitzat. L'ús de tècniques com la relaxació, el joc del mirall, les escenes improvisades i els diàlegs guiats ha afavorit la participació progressiva dels infants amb TEA, tot i que s'ha evidenciat la necessitat d'activitats prèvies de preparació per facilitar la seva integració plena a les dinàmiques de grup. De la mateixa manera que s'han pogut observar beneficis molt importants no es pot deixar de banda el fet que no en tots els casos ni tota la tipologia d'alumnes del centre, poden acudir a aquestes sessions. Ens trobem davant de casos d'infants amb TEA que no poden acudir a aquestes classes pel fet de sentir-se desbordats i no entendre el significat d'allò que estan portant a terme. Encara que en els casos observats les conclusions de la nostra recerca demostren uns avantatges en la gestió emocional, el llenguatge i la interacció social. En els altres casos hi ha un progrés nul, ja que no s'ha pogut treballar amb ells. Per tant, això fa pensar que el que és potser beneficiós per aquests infants és implementar una metodologia independent i més terapèutica on intervingui el teatre, però en grups més reduïts on l'atenció pugui ser molt més personalitzada. Una altra opció és crear metodologies on els recursos siguin suficients per atendre a tota la diversitat que pot haver-hi en un grup de 15 alumnes per aula. O també, implementar una metodologia com és la de Hunter, però en un context educatiu, és a dir, una metodologia pensada exclusivament per alumnes amb TEA on la resta d'infants també puguin participar.

Amb el que s'ha observat es pot destacar que cap de les dues metodologies està molt allunyada del que es vol aconseguir en la realització d'aquest treball que és apropar el teatre a les aules ordinàries on infants amb TEA puguin participar, però encara falta molt de treball i investigació per fer això possible.

Tanmateix, per aconseguir portar aquestes metodologies dins de les aules es necessita personal qualificat, tant en metodologies teatrals com en educació, i no que només estiguin formats en uns d'aquests dos vessants.

En conclusió, aquest treball té la intenció de posar en manifest que les arts i en aquest cas les escèniques no només són una eina d'expressió artística, sinó que també són una via molt potent per promoure la inclusió educativa, així com, per treballar aspectes de desenvolupament integral d'infants amb Trastorn de l'Espectre Autista. Per poder continuar amb aquesta idea plantejada cal aprofundir en aspectes esmentats anteriorment. Els resultats d'aquesta recerca i aquí presentats són un punt de partida a futures recerques que impulsin una educació basada en aspectes emocionals, creatius

i que estigui adaptats a les necessitats de tot l'alumnat present a les aules, perquè tots i totes som diversos.

6.2. Línies futures a investigar

Quines són aquelles futures línies a investigar després de tots els resultats obtinguts? En primer lloc s'ha de plantejar si de veritat existeixen metodologies inclusives i pensades des d'un primer moment perquè infants amb TEA participin amb elles, perquè encara que en els resultats obtinguts s'han pogut observar alguns exemples d'infants amb qui sí funciona la metodologia, aquesta mateixa metodologia no funciona amb altres infants de l'escola amb els que ni tan de bo se'ls pot fer partícips d'aquestes sessions. Per tant, es necessita una metodologia pensada per infants amb TEA on pugui participar també la resta d'alumnat, amb l'exemple de Kelly Hunter podem apropar-nos a aquesta resposta però no és una metodologia a dia d'avui pensada per fer en contextos escolars ordinaris, sinó més bé són exclusivament teatrals, per tant, es podria començar una futura línia d'investigació implementant aquest model de metodologia en escoles ordinàries.

Per altre banda, amb el programa Tàndem, es pot veure que hi ha molts aspectes positius que ens fan veure que una metodologia teatral sí pot ser beneficiosa per infants amb TEA, el que es necessita és veure quins recursos i suports funcionen millor, com poden ser recursos visuals, sensorials, estructures clares...) i també quins són aquells que no es tenen a l'abast i es poden oferir des del Departament d'Educació així com més personal a l'escola per poder fer grups més reduïts durant aquestes sessions.

S'ha pogut observar, l'entusiasme dels docents en aprendre una nova metodologia com la que ofereix el programa Tàndem, seria possible aquesta formació en tot el professorat d'aules ordinàries? Els quals puguin utilitzar el teatre com a eina transversal dins del currículum i potser no fer hores concretes de teatre però sí introduir aspectes com la relaxació, respiració, jocs de rol, dinàmiques de confiança... Que siguin beneficioses pel benestar emocional, interacció social, llenguatge verbal i no verbal, de tots els infants de les aules, i que aquestes dinàmiques estiguin dins d'assignatures troncal.

Aquestes línies de recerca podrien contribuir a millorar la comprensió i l'aplicació del teatre com a eina educativa i inclusiva per als infants amb TEA, així com a promoure pràctiques més efectives i accessibles en els contextos escolars i socials.

6.3. Reflexió personal

Pel que fa al meu propi procés d'aprenentatge durant aquest treball, crec que ha estat una experiència molt enriquidora. El tema que he escollit m'apassiona i m'agradaria poder anar molt més enllà amb aquestes futures línies d'investigació que s'obren després de tot aquest procés, crec que les expectatives que posava sobre la meua recerca han estat més que superades i assolides i he pogut estar present en recollida de dades molt profitoses i enriquidores pel meu futur professional i el meu creixement personal. Amb tot i això, hi ha hagut limitacions, com és el temps, amb el qual si hagués tingut molt més marge podria haver escollit una metodologia de treball que encabís implementació i creació. Però en una mirada general, per mi, ha estat tot un plaer portar a terme aquesta recerca i sé que se m'obren un ventall ple de possibilitats per anar més enllà amb aquesta en un futur pròxim, així que crec que el meu procés de treball ha estat molt positiu.

Per últim, no vull deixar-me de dir que no es pot entendre el futur de les nostres escoles sense diversitat i que entre tots hem de vetllar pel benestar de les futures generacions que creixen dins de les nostres aules. Aquest és un treball més de recerca que serveix per reiterar la importància de crear metodologies actives que tinguin una mirada àmplia i inclusiva per poder fer del nostre un sistema inclusiu ple de diversitat.

7. Referències bibliogràfiques (2-3 fulls)

- American Psychiatric Association. (2013). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders (DSM-5)* (5th ed.). American Psychiatric Publishing.
- Autism-Europe (2013). *Los criterios de diagnóstico para el autismo*.
<https://www.autismeurope.org/wp-content/uploads/2017/08/Los-criterios-de-diagnóstico-para-el-autismo.pdf>
- Arévalo, G. R. C., & Briones, L. D. A (2016). El teatro de aula como método de inclusión para niños y niñas con autismo. *Revista San Gregorio*, 11(1), 98–105.
<https://revista.sangregorio.edu.ec/index.php/REVISTASANGREGORIO/article/view/193/119>
- Calafat-Selma, M., Sanz-Cervera, P., & Tárraga-Mínguez, R. (2016). El teatro como herramienta de intervención en alumnos con trastorno del espectro autista y discapacidad intelectual. *Revista nacional e internacional de Educación Inclusiva*, 9(3).
<https://revistaeducacioninclusiva.es/index.php/REI/article/view/255/249>
- Corbett, B. A., Gunther, J. R., Comins, D., Price, J., Ryan, N., Simon, D., Schupp, C. W., & Rios, T. (2011). Brief report: Theatre as therapy for children with autism spectrum disorder. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 41, 505–511. <https://doi.org/10.1007/s10803-010-1064-1>
- Fernández-Mayoralas, D. M., Fernández-Perrone, A. L., & Fernández-Jaén, A. (2013). Trastornos del espectro autista. Puesta al día (I): introducción, epidemiología y etiología. *Acta Pediátrica Española*, 71(8), 217–223.
https://apapcanarias.org/wp-content/uploads/2017/06/revision_autismo_i.pdf
- Galindo, C. (2013). *El teatro como herramienta educativa en Educación Primaria*. [Treball de Fi de Grau, Universidad de La Rioja].
<https://reunir.unir.net/handle/123456789/2042>
- Gómez, A. G. (2008). *Espectro autista: Definición, evaluación e intervención educativa*. Consejería de Educación.

- Parera, M. G. (2012). El teatro como estrategia didáctica [Ponència]. III Simposio Internacional de Didáctica de Español para Extranjeros. https://www.researchgate.net/publication/332144344_El_teatro_como_estrategia_a_didactica
- Gutierrez Borioni, M. E. (2020). Teatro y autismo en Córdoba: herramientas teatrales destinadas a niños, niñas y jóvenes con autismo. *Investiga+*, 3(3), 210–222. <https://upc.dspace.theke.io/handle/123456789/440>
- Hunter, K. (2014). *Shakespeare's heartbeat: Drama games for children with autism*. Routledge.
- Instituto de Análisis Psicológico y Social Aplicado (IAPSA). (s.f.). *Escala Vineland II*. <https://www.iapsa.org/escala-vineland>
- Pareja-Olcina, M. (2021). *Relacionados*. El teatro como herramienta educativa: Lengua y literatura castellana en educación secundaria, *Aula de Encuentro*, 23(1), 217–240. <https://doi.org/10.17561/ae.v23n1.5447>
- Pozo, M. I. (2019). *El teatro como herramienta educativa en Educación Primaria*. [Treball de Fi de Grau, Universidad de Jaén]. <https://crea.ujaen.es/server/api/core/bitstreams/561b2d2e-e6b3-4a24-af16-92812266505b/content>
- Teatralnet. (2021, septiembre 22). El TNC inicia un nou projecte Tàndem amb l'escola Mercè Rodoreda. https://teatralnet.com/noticies_esceniques/el-tnc-inicia-un-nou-projecte-tandem-amb-lescola-merce-rodoreda-de-santa-coloma-de-gramanet-i-la-fundacio-catalunya-la-pedreira
- Torres-Godoy, P. H. (2001). *Dramaterapia: dramaturgia, teatro, terapia*. Editorial Cuarto Propio. <https://books.google.es/books?id=5SVSwyUyuacC>
- Valderas, M. B., & NEE, A. (2011). El Autismo de Leo Kanner. *Innovación y Experiencias Educativas*.
- Zevallos, J. Q. (2014). Aproximación a la dramaterapia. *Temática Psicológica*, 10(10), 17–22. <https://doi.org/10.33539/tematpsicol.2014.n10.825>

Annexos

Annex 1 1

Annex 2 2

Annex 3 7

Annex 4 10

Annex 5.....18

Annex 6 20

Annex 7 22

Annex 8 24

Annex 9 26

Annex 1: Taula d'observació (font: elaboració pròpia).**Informació general de la sessió**

Data: _____

Número de sessió: _____

Durada de la sessió: _____

Nombre d'infants participants: _____ Nombre d'infants amb TEA: _____

Persona dinamitzadora/professorat: _____

Activitat teatral observada:

Pauta d'observació

Àrea d'observació	Indicador	Sí / No / No sorgeix / De vegades	Observacions qualitatives
Interacció social	Participa activament amb altres infants.	☐ / ☐ / ☐ / ☐	
	Respon positivament a interaccions socials.	☐ / ☐ / ☐ / ☐	
	Mostra interès per col·laborar.	☐ / ☐ / ☐ / ☐	
Expressió emocional	Expressa emocions a través del cos i la veu.	☐ / ☐ / ☐ / ☐	
	Reconeix o verbalitza emocions pròpies o alienes.	☐ / ☐ / ☐ / ☐	
	Manté control emocional durant l'activitat.	☐ / ☐ / ☐ / ☐	
Llenguatge verbal i no verbal	Usa el llenguatge verbal de manera funcional.	☐ / ☐ / ☐ / ☐	

	Fa servir gestos, mímica o moviment amb intenció.	☐ / ☐ / ☐ / ☐	
Participació i motivació	Mostra interès i entusiasme.	☐ / ☐ / ☐ / ☐	
	Es manté atent/a durant l'activitat.	☐ / ☐ / ☐ / ☐	
	Accepta reptes i noves propostes.	☐ / ☐ / ☐ / ☐	

Adaptacions fetes:

Propostes pedagògiques teatrals utilitzades i la seva eficàcia:

Altres aspectes destacats:

Annex 2

A: [00:03–00:19] Bon dia, avui estem amb la docent d'atenció a la diversitat de cicle inicial de l'escola Mercè Rodoreda de Santa Coloma de Gramenet. Com ja sabem, aquesta escola és una de les primeres escoles que porta a terme el programa Tandem en col·laboració amb el TNC i la Fundació La Pedrera. [00:19–00:34] I com ja són uns quants cursos el que es porta a terme aquesta pràctica, avui ens vindran a explicar com és l'experiència de fer aquest projecte dins d'un context educatiu ordinari [00:34–00:58] i quina relació té això amb els infants amb TEA. Bon dia. En primer lloc, m'agradaria saber com va començar a implementar el programa Tandem al vostre centre.

X: Doncs mira, sí, vam començar el curs 21-22 fent formació de tot el claustre com a escola tàndem i en aquest cas [00:58–01:12] estàvem associats al TNC, el Teatre Nacional de Catalunya. La nostra formació va començar aquell curs però ha durat tres cursos, o sigui, hem fet formació als tres cursos sàguits. Molt bé. I el tipus d'activitat [01:12–01:25] teatral que es porta a terme dins d'aquest projecte, com és? T'explico una miqueta com funcionem. S'agrupen els alumnes barrejats dins del mateix cicle, en tota l'escola, [01:26–01:40] i hi ha una franja horària a la setmana, que en el nostre cas és d'una hora trenta a la setmana, on es porten a terme aquestes activitats teatrals. En aquest cas portem ja dos cursos fent-ho així, a partir del treball d'un conte. [01:40–01:55] O sigui, tenim com un conte per trimestre, i a partir d'aquell conte es fan com totes les activitats teatrals. I després hi ha un producte final.

A: Molt bé, molt interessant. I llavors creus que fent això s'integren els continguts curriculars [01:55–02:07] dins de les activitats escèniques? Si em pots posar algun exemple.

X: Sí, la veritat és que els continguts curriculars que es treballen especialment serien dins de l'àmbit de llengües, que és el que volíem potenciar més. [02:08–02:22] En especial potenciar més l'expressió oral, que ja que la nostra escola té tanta diversitat de llengües, el català és una de les coses que també cal reforçar encara més, i amb el teatre veiem que era una oportunitat de poder potenciar això. [02:23–02:37] I com per posar-te un exemple, podria ser, per exemple, nosaltres vam involucrar, a l'escola tenim ràdio, i tots els cursos treballen d'una manera o d'una altra, fan petits programes de ràdio. [02:37–02:52] Aleshores, dins de la programació Tandem vam també gravar amb els alumnes i vam potenciar tot el que era l'expressió oral a partir que s'havien d'inventar al final d'un conte i tot això.

A: Molt bé. M'agradaria saber també com ha estat la feina amb el TNC, [02:52–03:06] com ha influït treballar amb ells en la manera d'ensenyar i en quins aspectes.

X: Penso que sí que ens ha influenciat. Ara estem molt presents al fet de pensar més en activitats relacionades [03:06–03:19] amb les arts escèniques, no només a la franja horària que ja ho tenim establert, sinó que si es treballa, per exemple, inclús, es treballa projecte, dona igual del que sigui, encara que sigui més de medi natural o així, [03:19–03:32] s'intenten incloure activitats més relacionades amb les arts escèniques, una petita escenificació, o perquè els alumnes acabin d'entendre millor amb el moviment i amb el cos.

A: Heu reforçat l'àmbit artístic a l'escola. [03:33–03:46] Llavors entenc que per part del TNC s'ha rebut una formació específica per poder aplicar aquesta metodologia teatral. De quin tipus o com ha estat aquesta formació?

X: [03:48–04:00] Sí, doncs mira, hem rebut com a claustre, durant 3 anys hem rebut aquesta formació on tot el claustre ens trobàvem quinzenalment, anàvem canviant de tarda perquè clar, com que som 600 a hora, sempre hi ha alguna persona [04:00–04:14] que té la tarda lliure perquè no sempre fossin les mateixes persones les que perdien la seva tarda lliure, doncs hem anat canviant de dia però era això, quinzenalment i hem portat a terme dinàmiques teatrals els dos primers cursos sí que va ser més posar en pràctica nosaltres com a mestres [04:14–04:28] aquestes dinàmiques teatrals que després nosaltres proposaríem als nens de l'escola. I, bueno, eren de tot tipus. Eren

dinàmiques més per treballar l'expressió oral, l'expressió corporal, [04:28–04:40] la consciència de grup, per anar tots a la una i haver d'aconseguir com un repte. I després aquestes dinàmiques, si és veritat que ho hem anat implementant els alumnes, clar, si eren més fàcils o més difícils, doncs depèn, [04:40–04:52] en petits o grans. I el que sí que, després de portar a terme la pràctica amb els nostres alumnes, sí que hem anat variant i adaptant sobre les necessitats, perquè cada grup és diferent i potser [04:52–05:17] el que funciona amb uns no funciona amb els altres, però bueno, ens ha anat bé.

A: I em surt una mica del guió de l'entrevista, Aquesta formació us ha fet també a vosaltres com canviar una mica la perspectiva de l'educació en el sentit de, per exemple, centrar-vos més en una relaxació a l'inici de la classe si és necessària o l'expressió de les emocions, no? Tot això us ha fet veure-ho des d'un altre punt de vista?

X: [05:24–05:36] Totes les sessions tenen com una pauta estable que sempre es comença amb una petita meditació, un exercici més per entrar després a fer el posterior treball, després ja és la pròpia activitat o dinàmica, després sempre hi ha un tancament que en Rutjana compartim una miqueta [05:36–05:55] com els hi ha anat, quins sentiments han experimentat, però sí que és veritat jo parlo des de la meua perspectiva, que al ser Messi el reforç que jo faig amb els alumnes és sobretot a català i sí que et plantejes una mica si has d'en algun moment mantenir la calma o que veus que està molt esbarat, [05:55–06:10] si hem de fer meditació o encara que sigui l'hora de català, tenir aquella confiança d'explicar-me coses o expressar més les emocions i tal. I sí que és veritat que amb el temps notes que estan molt més predisposats i de parlar més d'aquests temes.

A: [06:11–06:31] Molt bé. I, bueno, ara, ja passant una mica els alumnes amb TEA i això, creieu, bueno, si creus tu que aquesta metodologia és inclusiva amb infants amb necessitats educatives especials com, en aquest cas, alumnes amb aspecte autista?

X: Sí. Mira, aquest curs i l'anterior, [06:31–06:45] que és quan més ho hem portat a la pràctica, diguéssim, de manera com més sistemàtica, els nostres alumnes penso que sí que és una metodologia inclusiva de la pràctica, diguéssim, de manera com més sistemàtica. Els nostres alumnes penso que sí que és una metodologia inclusiva, tot i que en casos molt concrets d'alumnes TEA, que potser els que tenen com més afectació, [06:45–06:58] sí que ha resultat més difícil involucrar-los. Tot i que fem petites adaptacions, sí que, sobretot els alumnes que pertanyen a la SIEI, sí que ha sigut com més difícil el fet de poder participar amb el grup que hi havia. [06:58–07:09] Però s'ha intentat i, sobretot, sempre que s'ha pogut, doncs, en algun moment, potser, si han hagut

de sortir després tornar, o sigui, se'ls ha donat el seu espai i el fet que pogués [07:09–07:21] portar-se a terme la dinàmica amb la resta del grup, sempre hi ha com el suport d'una persona de referència, perquè sempre, això no ho he comentat abans, sempre en tots els grups són mínim dues persones. [07:21–07:34] El fet de ser dos mestres, doncs, també ajuda que si en algun moment s'ha de sortir o per tornar a la calma i després tornar a entrar, s'ha fet així. Molt bé.

A: Llavors entenc que, em respons ja la següent pregunta, [07:35–07:47] que si heu treballat amb alumnes amb TEA dins del marc d'activitats teatrals, que entenc que sí, i com ha estat aquesta experiència?

X: Jo t'he de comentar que dels dos anys que portem implementant-ho així [07:47–08:01] de manera més curricular, dins de l'horari, sí que és veritat que no he coincidit així amb alumnes d'aquesta tipologia, sí que a l'escola n'hi ha, i si parles amb les meves companyes [08:01–08:17] sí que et podran donar moltes més informacions respecte a com elles ho han gestionat o com els hi han anat aquests alumnes.

A: Molt bé. Saps, per exemple, encara que no tinguis tu l'experiència, però si heu hagut d'adaptar o aplicar suports [08:17–08:29] per a aquest alumnat amb TEA perquè pugui participar plenament?

X: Sí, sí que s'han fet petites adaptacions segons l'activitat, si era més complexa o no, i s'han destinat sobretot suports a nivell de [08:29–08:41] mestres, no tant material sinó més de personal, com el fet d'implicar tot el claustre, perquè això sí que s'ha de dir que no només el fet de treballar [08:41–08:54] la franja horària que està al tàndem, no només participen tutors, sinó tots els especialistes, que siguin de l'especialitat que siguin. És igual que sigui el mestre de música, que el d'anglès, això ens dona l'oportunitat que som més [08:54–09:07] i així els grups poden ser de mínim dues persones a cada grup. I a més d'aquestes dues persones, a vegades, depenent del grup, també comptem amb el suport de la vetlladora en aquells casos d'alumnes. [09:07–09:21] Jo et comento, per exemple, en el meu grup, en aquest any en concret, tenim un alumne amb baixa visió, que està assessorat aquí per l'ONCE, i una nena que té un DIM, una discapacitat intel·lectual, i per això en el meu grup, a més de les dues referents, [09:22–09:42] també tenim en aquesta franja horària el suport de la vetlladora per poder donar suport i ajudar aquests nens. També, que això crec que no ho hem comentat, els grups són multinivell, vull dir, es barregen una mica per cicles les classes i es fan grups més reduïts, on hi ha de 5a i de 6a. [09:42–10:15] Sí, uns grups d'uns 18 o així més o menys a cada grup.

A: M'agradaria saber si s'han observat beneficis en l'àmbit emocional, comunicatiu o social, ja no només en infants amb autisme, sinó en general, els infants que participen.

X: Jo a nivell personal, de la meua opinió sí que et puc dir que s'han observat beneficis alumnes amb caràcters que coneixien, molt introvertits, en els quals no parlaven molt, s'han mostrat molt més participatius i col·laboradors, ja no només en la franja horària [10:15–10:28] de Tàndem, sinó que, per exemple, alumnes que jo tinc a Català, que abans si no els preguntaves era com que els costava participar en el dia a dia, i ara són ells els que participen, inclús al Tàndem m'han sorprès [10:28–10:42] moltíssim perquè he notat molt la diferència més, sobretot, amb els alumnes de 6è, perquè clar, els de 5è, que tenim aquest curs, estaven a quart i jo no tenia classe més. Però el de CICER, que sí que he notat el canvi dels dos cursos, [10:43–10:59] hem notat això, nenes que, per exemple, no participaven gaire i els havies d'anar estirant perquè formessin part del grup i intervinguessin en la dinàmica teatral o el que es feia, ara són elles les que volen sortir i surten a vegades fins i tot de primera, [10:59–11:13] sense que tu li diguis res.

A: Molt bé. Llavors, arran d'això, veieu viable continuar amb aquest model a llarg termini i quins aspectes s'haurien de consolidar d'aquesta pràctica per poder seguir-la?

X: [11:14–11:28] Sí, doncs penso que sí. Jo, com a mínim, ho veig viable. Penso que és molt enriquidor pels nostres alumnes tenir present el canvi de professorat, que això penso que s'ha de tenir en compte, per la formació més que res, perquè el professorat que vam fer la formació, més que res, perquè clar, el professorat que vam fer la formació [11:28–11:40] era un, que és una plantilla força estable, però ara amb el fet de donar tot el, diguéssim, les definitives, no?, de tota la gent que ha aprovat oposicions, farà que també el claustre [11:40–11:53] canviï una mica, encara que hi ha persones, no?, que ja són fixes, però clar, aquestes persones que venen, penso que sí, que encara que la formació ja no es tornarà a fer, però han de preguntar molt, han de mirar-se molt tot el recorregut que hem fet, [11:53–12:06] més que res perquè si volem aquesta continuïtat que es pugui portar a terme en tots els grups que es faci.

A: Genial. I ja com a última pregunta, m'agradaria saber, sota la teua opinió,

[12:06–12:20] si creus que el teatre podria formar part permanent del currículum escolar com a eina d'intervenció o suport educatiu, no només a aquesta escola escola sinó en general.

X: Sí, podria formar part ja que penso que és una eina molt valuosa [12:20–12:32] per potenciar el que nosaltres volíem, que és veritat que era l'expressió oral en català i més

en el context del nostre barri, de la nostra escola, i així com també per treballar valors, emocions, cohesió de grup [12:32–12:43] que sembla que no, però el fet de clar, es passa en tot el curs treballant aquestes dinàmiques teatrals dins del mateix grup, no hi ha barreja de grup. Els 18 que comencen al setembre són els mateixos que acaben al juli. [12:44–12:57] I això fa que deixin la vergonya, que és un grup que encara que sigui barrejat de 5 i 6, però que ja agafa molta confiança. I el fet de no canviar els referents, les dues persones que estan amb ells, [12:57–13:09] també penso que els ajuda molt per acabar d'obrir-se i de poder expressar tot allò que deia. no només valorar la part més teatral sinó el fet d'emocions, d'ecuaació de grup i tot això

A: [13:09–13:15] Molt bé, doncs, moltíssimes gràcies fins aquí l'entrevista i ha estat un plaer.

Annex 3:

A: [00:00–00:15] Bon dia, estem a l'escola Mercè Rodoreda amb la professora de sisè i tutora i ens explicarà una mica com porten elles aquí el programa Tàndem [00:15–00:29] i com l'apliquen a l'aula amb alguns casos de TEA que podem trobar. En primer lloc, m'agradaria saber com es va començar a implementar el programa Tàndem al centre?

Y: El programa Tàndem es va implantar al centre ja fa uns quants anys, gràcies al TNC i a la Pedrera, que ens van una mica escollir per involucrar l'estranger escènic al centre de l'escola [00:43–01:01] i a dins de totes les assignatures que s'imparteixen al col·le. A més a més va ser difícil perquè cap de nosaltres tenia experiència ni sabia com fer-ho, però el TNC ens va fer una formació i vam poder començar a fer les dinàmiques. [01:02–01:20] No només fem les dinàmiques o fem el teatre dintre de l'horari de tàndem, que tenim una hora i mitja a la setmana a l'escola, sinó que intentem que totes les signatures tinguin alguna cosa d'arts escèniques. Els nens amb TEA, si poden, també formen part d'aquest projecte, [01:20–01:36] però sí que és veritat que és més difícil, però amb paciència i amb les persones que ens ajuden és possible.

A: Molt bé, amb això m'has respost algunes de les preguntes que t'anava a fer, [01:36–01:48] la següent seria quin tipus d'activitats teatrals es porta a terme a la hora de tàndem a cicle superior?

Y: A cicle superior, com a resta de l'escola fem servir contes tradicionals [01:48–02:00] d'acord? i llavors a partir d'un conte tradicional com per exemple la caputxeta vermella s'analitza el conte i s'extreuen activitats sobretot per millorar [02:00–02:12] l'expressió oral dels alumnes tenim dinàmiques teatrals, tenim jocs de llengua i al final de totes les sessions al final hi ha un producte final [02:13–02:26] que els nens han d'interpretar o s'han d'inventar un nou final o fer un tre notícies, tot el que sigui oral perquè ells aprenguin.

A: Parlem de la formació que en parlaves abans, [02:27–02:38] m'agradaria saber si aquesta formació també us ha canviat una mica com la perspectiva de com ensenyar, del que ensenyar, potser donar prioritat a aquesta primera relaxació que feu o a la gestió [02:38–02:53] de les emocions i tot això.

Y: De fet, va haver-hi un abans i un després després de la formació. Estàs molt acostumada a fer les coses com t'havien ensenyat a la universitat i [02:53–03:08] el tàndem el que ens ha donat és una nova mirada a entrar molt més relaxat a l'escola, a ensenyar d'una altra manera, tot i que no tot ho fem amb escèniques, però sí que és veritat que... [03:08–03:20] També he de dir que som una escola com molt teatral, eh? Tots som aquí molt actors i actrices, però sí que és veritat que sí que va canviar una miqueta i de fet vam escollir això per poder canviar una mica.

A: [03:21–03:35] Molt bé. Bé, ja passant una mica això amb el TEA, m'agradaria saber si, sota la teva opinió, si creus que és una metodologia inclusiva amb infants amb necessitats educatives específiques com pot ser un infant amb autisme.

Y: [03:37–03:55] És difícil si el nen amb TEA té un grau d'aspecte autista 2. Nosaltres aquí a l'escola, i sobretot a primer, per ara tenim dos nens que no fan del tot les activitats [03:55–04:10] perquè no són capaços de fer-ho. Amb nens amb autisme menys grau sí que són capaços de fer-ho, però penso que també hauríem de tenir grups més reduïts per poder fer-ho millor. [04:10–04:23] Però encara que és veritat que tenim grups de 15 o 16 nens per fer les activitats tàndem, són molts i aquests 3 requereixen una atenció molt més individualitzada. Però, bueno, a poc a poc estem aprenent.

A: [04:23–04:40] Molt bé. Llavors, entenc que en algun cas sí que heu treballat dins d'aquestes activitats amb algun alumne amb TEA.

Y: Sí.

A: I, bueno, com ha estat aquesta experiència?

Y: Amb ells, clar, la majoria dels TEA que tenim són molt rígids, [04:55–05:07] i amb uns directius molt clares, i amb un ordre molt clar, i el tàndem el que passa moltes vegades és que no és tan rígid, o sigui que és tot més la fórmula dinàmica, aquesta dinàmica,

[05:06–05:24] més la fórmula dinàmica, aquesta dinàmica i això els hi pertorba una miqueta com ells funcionen. Les rutines. Però sí que és veritat que poc a poc van entrant.

A: Molt bé. I, bueno, especificant això amb alumnes amb autisme, [05:24–05:42] hi ha hagut canvis després d'aquesta pràctica? S'ha pogut observar alguna millora?

Y: Jo en el cas de l'altre nen que tinc amb TEA, no gaire.

A: O sigui, no. Però et pots seguir amb continuïtat, o sigui, com la resta de companys o...?

Y: [05:42–05:56] Es cansa molt. Es cansa molt. Li costa a vegades entendre les dinàmiques, ho fa molt per imitació. És una estona en la qual necessita estar al teu costat perquè no se sent gaire segur. [05:56–06:12] És com que surt molt de la rutina i de l'establir que té ell.

A: Molt bé. I m'agradaria també saber, ja parlant una mica de tot l'alumnat, si s'han observat beneficis en l'àmbit emocional, [06:12–06:26] en el comunicatiu i el social en els infants que participen.

Y: Jo crec que sí. A més es va decidir que es barrejaven, tens nens dels quatre cursos de cicle superior [06:26–06:39] al principi els feien moltíssima vergonya no feien ús del català perquè aquí a l'escola doncs fora de l'escola són molt castellanoparlants i costa però ara que ja portem dos anys [06:39–06:51] d'implementació penso que nens que eren que eren TEA però que eren molt rígids com em fa molta vergonya i ara són capaços d'expressar. I les emocions també.

A: [06:51–07:05] O sigui, són capaços, són capaços de no a la franja Tàndem, sinó... En general.

Y: En general, de parlar molt més. I l'expressió oral jo crec que sí que ha millorat. Sí que és veritat que quan estem al tàndem s'esforcen molt [07:05–07:17] a parlar en català i després a altres assignatures tornen una altra vegada i els hi has de repetir. Però és una lluita que la tenim i que la tindrem i que costa. Bueno, però també si [07:17–07:29] porten ja des de quart fent i això té una continuïtat segurament d'aquí a uns cursos els que venen darrere perquè aquests ja pobres marxen, doncs tindran una base.

A: [07:31–07:44] I bueno, arribant ja al final veus viable poder seguir amb aquest model a llarg termini i quins aspectes serien clau per consolidar-lo [07:44–07:56] també de cara a aquests alumnes que no poden entrar a les classes o que encara els costa una mica més

Y: Jo crec que té una oportunitat penso que estem treballant perquè això es quedi a l'escola i que s'hi faci un gran esforç [07:57–08:12] a l'escola perquè pugui passar i amb els nens em té segons quin grau jo veig difícil perquè són molt rígids i tenim nens que per exemple socialment no socialitzen [08:12–08:24] i llavors és difícil, és difícil.

A: I l'última pregunta ja si creus que el teatre en general podria formar part permanent del currículum [08:24–08:36] escolar com a eina d'intervenció o suport educatiu en l'àmbit ordinari i general, parlant de totes les escoles.

Y: Jo crec que sí jo crec que sí, penso que [08:36–08:51] qualsevol era escènica no només el teatre penso que seria positiu però em sembla a mi que el govern no aposta molt per això i penso que no cal [08:51–09:00] que vingui algú extern a dir-nos com fer-ho jo crec que podem tenir eines per poder fer-ho molt bé.

A: Doncs fins aquí l'entrevista, ha estat un plaer i moltíssimes gràcies

Annex 4

A: [00:40–00:53] Hello Kelly, how are you?

Hunter: I'm fine, hello, how are you?

A: To begin with, I would love for you to give us some backgrounds about yourself, your academic and professional journey so far, [00:55–01:14] and how it led you to develop this methodology and write your book. How did the idea of creating such a method come about and what inspired you to apply it specifically with children on the autism spectrum?

Hunter: [01:15–01:27] Okay, so firstly I'm not an academic, I'm a theatre person and actually I have no academic qualification, and I never trained as anything. I've worked in the theatre all my life. [01:28–01:45] Hang on. Yeah, I've worked in the theater all my life. Recording in progress. Oh, sorry. No worries. And I worked at the Royal Shakespeare Company as an actor, but I didn't like it. [01:47–02:02] I felt it was too dead and it wasn't really reaching, the plays I was in weren't really reaching audiences who would not go to the theatre. [02:04–02:18] It was just reaching the same people again and again and again. And so after many years, I took myself to a special education school, maybe 25 years ago. [02:19–02:34] I worked there as a resident artist, making games of Shakespeare for people who would never go to the theatre normally. And in that group was a very small group of autistic children. [02:42–02:59] And I was told that I wasn't allowed to play with them because they wouldn't be able to play. If they could also find a way of sharing the power of Shakespeare. [03:04–03:21] This has been a theatre practice all along. It's always an exploration of Shakespeare and art and theatre. And I also make productions of Shakespeare with actors for the main stage. So I'm a director of Shakespeare. And a big part of what I do is work with these marginalised people. [03:22–03:35] But it's not the only thing I do it's part of a bigger artistic practice and that's what makes it different from a lot of theater in education which is focused just [03:35–03:54] entirely on working with people with special needs this is actually bringing those people with special needs into an existing theater practice so that first group of 12 autistic teenagers, they were about 12 or 13 years old when I started. [03:55–04:08] They really taught me everything I began to know about autism. I hadn't met anybody autistic before that. But I felt more at home with them than I had done on the stages of the Royal Shakespeare Company. [04:08–04:27] And I stayed with them for three years. And I worked with them once a week, every Thursday morning. And we sat in a circle and we played games and I discovered that the rhythm of the heartbeat which is the rhythm of Shakespeare's verse was very calming for these particular [04:30–04:44] children and they really liked sitting and making the rhythm of a heartbeat and then I later understood that people on the autism spectrum experience panic attacks experience life as if

[04:46–05:02] it is a continuing panic attack and the heartbeat is the first sound you hear in the womb before you're born. It's the most comforting sound, rhythm that you may lock into. So the work we make, we create the space as if it is a womb, [05:03–05:20] you know, the mother's womb. And we create a kind of existential womb, a place where the next breath is calm and simply in the rhythm of a heartbeat. [05:23–05:37] So I also understood from that first group of children that they really struggled with eye contact, with being seen. And I knew that there are four key words in Shakespeare. [05:37–05:52]

They are eyes, mind, reason, and love. And I connected the loving eye and the seeing mind with these autistic children and created games of eye contact. The moments of Miranda and Ferdinand in *The Tempest* [05:52–06:06] first seeing each other, or Bottom and Titania in *The Midsummer Night's Dream*. And we did this funny do-yo-yo-yo-ing game. So where there had been a problem, we made it a pleasure. And really, it's been very, very slow and steady, this work. [06:07–06:21] It's always been the first question, what is Shakespeare saying? What is he trying to express in his plays? And how can that be brought to life for people who will never go to the theater in a traditional way.

A: [06:25–06:53] Really interesting um okay so um and the next question is um could you know wallcast wrote how a typical session was on your method in structure which key elements from the book do you focus on most or the rhythm the play sequencing...

Hunter: yeah it's also[06:54–07:07] really good to know uh maybe i told you that i have just written a second edition of the book uh which is much more up to date um which will be published this summer and um yeah it's much [07:08–07:24] better so i know you've just bought the first one but you i'll try and get you a reduced copy, if you like, of the next one. Okay, we always start with the rhythm of the heartbeat, even if the participants have been coming for many years. Even if it's a performance [07:24–07:46] or a workshop or just half an hour or two hours, we always begin with the rhythm of the heartbeat to help transition. And for instance, if someone can't access the space, if they want to stay in the car that they've come in, we go out into the street and we sing our heartbeats through the car window. So the heartbeat is the first [07:49–08:01] part of the workshop and that helps transition from one space to another. Then when we've connected with that inner rhythm, we move to the face, to facial expressions and waking up the [08:03–08:18] idea of recognizing faces and making facial expressions. And then we move to the body. People on the spectrum self-soothe. use physical movements hopping spinning tipping rocking [08:18–08:33] stimming to make themselves feel better physically and in each of our games there is some physical activity that helps the physical body of the autistic person to have a catharsis and then [08:36–08:53] depending on the play we then move to the sensory games that tell the story of the play and the performances or workshop would last about an hour or an hour and a half. And really depending on the needs of the participants and the play that we're doing, [08:54–09:08] we will always include a game that has the eye contact in it. We will always include the trust tipping falling game, because that really helps with the vestibular system of the autistic person. [09:09–09:22] And we will always include a shadow game or one of the bigger sword fighting games because that helps with the proprioception and the spatial awareness so those three

things are always included in a [09:23–09:41] workshop and we then finally we will always take time to sing the name of the participant as they close their eyes and walk towards the actor and that's different that's not in the first book but it is explained in the second book um and then we finish [09:41–09:56] with goodbye heartbeats so those elements are always attempted to be included also we don't just work with children we work with people from three years old to 73 we work with adults and [09:56–10:12] that's really important because children become adults and then just because they've they're suddenly not children anymore uh it mustn't mean that they get rejected and forgotten so we stay we stay with people for as long as they like and we welcome people of all

[10:13–10:30] ages.

A: Okay so this i think you responds to my other question that it's if you think activity or something like that [10:33–10:51] connect especially with the autism children, but I think that you response this because you have this four that are always, so the next one it's if [10:55–11:26] What change have you observed in the children as a result of using your methodology, especially in terms of eye contact, non-verbal communication, emotional regulation and group participation?

Hunter: Yes, cases you know because isn't just a separate thing from from from participating or verbalizing [11:31–11:44] is not totally separate from making an eye contact or being part of a circle and all these things as i said it's really important to know i am i don't i'm not a therapist and this is not education or [11:45–12:04] therapy it's theater and yes all the participants make more eye contact and are more engaged with us and start to speak more. And whatever the last one was, I can't remember, but they do that as well. But they don't, I am not ticking a box and ticking [12:05–12:17] a list. I've seen other people do it and I don't like it when people do that because it makes a human being into a case study. And if it was my child, I would tear up that piece of paper

[12:17–12:30] because my child isn't just someone who can't make eye contact and now suddenly they can and that's a piece of information on a box. And that's very unpopular and people in education, that's how they work. [12:30–12:47] And I understand that because they have to have some kind of system, but I don't. It's not my system. So all these things are holistic. They happen at the same time. They don't happen just in isolation because people aren't machines.

[12:48–13:11] Yes. So communication starts to happen all at once. And I mean, there are so many examples of people who are profoundly autistic. They don't speak, they

don't make eye contact and they won't come into the room. And then with time and space and us simply accepting them for who they are [13:12–13:29] and maybe they literally open the door and have a look and then close the door. And then the next week, they do the same, but they might stay a little bit longer. And the next week, they put their foot in, etc. These little incremental changes over months and years make a kind of miraculous change. Because [13:29–13:45] then if you see the person a few years later, you go, oh my god, they're speaking, they're making eye contact, they're communicating. But it happens, I think, because we are not judging them or trying to pinpoint the particulars.

[13:47–14:01] So I'm sorry if the answer isn't exactly what you want, but it's just that this is theatre and theatre means company. And it means a space where you can simply be together and these small changes happen. [14:04–14:16] And, you know, it's not just the autistic people. A lot of neurotypical people, myself included. Sometimes I don't want to look at anybody I just want to hide away in my bed it doesn't mean there's a massive

[14:16–14:29] problem with me, everybody has good days and bad days so it's much more human.

A: Yes, but my question it was only to know if maybe the [14:29–14:47] theatre and this practice maybe in her normal day it's going to be normal day it gonna be like better with the eye contact and all of this for the reason [14:47–14:59] that they do this the the theater and this methodology.

Hunter: yeah yes that's right i mean and lots of parents say that it's the only place where their children speak or make eye contact [14:59–15:10] and that other places where they have speech therapy and psychoanalysis they they don't like it yeah people really report that.

A: but this is a lot of important that it's only in [15:10–15:25] this space and there is a lot

Hunter: it is very important but as I say I'm also very cautious you understand in making claims because because that's what [15:26–15:47] therapists do they say if you come here you will make eye contact, etc, etc. It might be true, but you have to be so careful not to make some claim. Because really, here's the thing, eye contact really is more about allowing yourself to be seen. [15:48–16:15] It's not just about looking. Most autistic people will look actually a lot. But it's more about having the confidence in yourself that it's okay for someone to look at you and that's a very particular thing

A: yes i'm with you yeah okay the other question it's like [16:16–16:28] from your book if would you say that your book offers a strong balance between the emotional, psychic and creative development? [16:29–16:47] Or is there something you feel currently now with the time missing that you're able to add in the future?

Hunter: Well, I've rewritten it completely. So the second edition will come out this summer.

[16:47–17:00] And no, that's not true. I've learned a lot in 10 years. So I wrote the book 10 years ago. And since then I've been traveling I hadn't translated the work into different languages I hadn't come to Barcelona for instance [17:01–17:15] and when I came in 2017 to Barcelona and had that first experience with Catalan actors and the school up in Montserrat Montero that was really amazing for me to meet these people who [17:17–17:29] actually embraced kids in the same way that I did so So I've had a lot of experiences. I don't think, rather, the problem with writing a book is it gets stuck in time and everything changes and [17:30–17:50] should change and develop. And so a book that's written 10 years ago was fresh 10 years ago. I mean, that's just a fact. I use music much more now, much, much more in the autistic person listening first and perceiving the performance [17:53–18:05] as an oral, as something that they're listening to before they see it. There's nuances like that, but luckily I've now written the second edition so you can contrast and compare it when you read it.

A: [18:07–18:24] Perfect. I think this question I don't have write, but I thinking about now, do you have a lot of different guys with different autism levels. [18:24–18:51] How you organize a class with a lot of different different um guys like this i see in classes here [18:52–19:17] with one guay with autism that it's impossible to say words because he's screaming or something like this and it's interesting to know how we have to do.

Hunter: yeah i don't know so there are two things two things the first thing is that the word autism is too small to cover everybody who has a diagnosis yes and this [19:18–19:30] is more and more agreed now that um there's now i would i mean i'm in america right now and there is a kind of crisis here because everyone is claiming that they're autistic everyone everywhere [19:31–19:42] we go people are like i'm autistic i'm autistic um there is a vast difference between someone who is able to have a job and look after themselves and is called [19:44–19:57] autistic and a person who needs care for all day 24/7 for the rest of their lives and they are also called autistic and we work with these people we also work with people who are struggling but [19:59–20:17] seem more um able to cope uh i wish there were two words because then these people wouldn't feel so

attached to the to the to these people and and schools and education systems could could understand it better and [20:19–20:40] organize it better but for our theater we have a lot of actors in the theater so for instance we have eight actors and say 10 or 12 participants so one actor is playing with one participant and if they are non-verbal and need a lot of help [20:41–20:54] physically then the actor gives them the help but if over here there's another participant who is chatty and much more seemingly able they're with another actor and that actor adapts the games [20:55–21:09] in the room and plays them so that that person can enjoy them so it's very expensive because I have to pay all the actors. But I've created a way, and it's the only way that I know that works.

[21:09–21:25] If you have lots of autistic people in the room, they all have particular needs. And those needs must be met by different means. So different actors play the same games, adapting them according to the needs of the autistic person.

A: [21:27–21:48] Okay, perfect. So now, yes, from the perspective of my own professional interest, like the schools and all of this, do you see your methodology as viable within mainstream school settings?

Hunter: [21:51–22:10] Yeah, for younger children, definitely. As written in the book that you have, we've often played with small children from to the four to ten. It's lovely. Very, lovely very very very very nice with older children a little but you have to be careful how you begin a session because they don't necessarily need the [22:10–22:27] heartbeats and they can feel um a little bored or a little patronized if they haven't got that dysregulation that needs attention um but of course it can be adapted also we've used the games in refugee camps with refugees a lot. [22:30–22:45] And those kids are every age and every type, some autistic, some not. So that's a very profound thing. I really created it to go where the need is greatest. [22:46–23:02] I don't know that the need is greatest in mainstream schools. I mean, it might be, but really, I prefer to take it to places where people have nothing.

A: And the other question. [23:06–23:19] Do you believe your book and methodology should become part of the training for the general school staff or specialists in inclusive education?

Hunter: [23:20–23:36] I don't mind. I mean, I don't have any answer to that question. I'm a theatre director. I'm not interested in every teacher having my book. I mean, if they want to have my book, that's great. But honestly, I'm much more theatre-based. My world is theatre, not school. I don't go to [23:37–23:54] school. The only school I go to is the

one in Barcelona. Literally. It's literally the only school I like going to because other schools, they have too many rules and regulations. So I know that the book is quite school-based because then I was still working in schools, but really I don't go into schools at all. [23:55–24:16] But as I said, when you come in next month, hopefully to Granollers, you'll see that school is a very different place.

A: Yes, it's because I think that the schools now need literally a lot of things to do with these kids because it's so hard. [24:26–24:54] And I think that your book and your methodology it's like really good to do in the schools.

Hunter: Thank you

A: yes and lastly the last question and I love to know if how um your how do you personally feel about carrying out such an inclusive and meaningful uh practice

with this people?

Hunter: how do I feel about it? Uh I don't know uh good question I don't know ariana I don't know it's very uh I think sometimes sometimes it feels very, very humbling, humility, humbling. When I see someone who's worked with us for a long time really, really come out of themselves and when their family call us and say, you know, please, can we come back soon? [25:56–26:10] joy. I feel very joyful to do this work, but keeping it going and raising money and keeping interest and keeping people, as you say, there's a crisis in education and crisis in the world, not just for children. So I just work hard at keeping going. So it's the feeling, [26:15–26:26] I don't really have much time to think about how I feel about it. I think I just keep going. I love doing it when I have the chance,

[26:27–26:39] when we do it and we have some communities in London and the UK and in Barcelona. And when I'm with those people, I see them again. It's amazing. It feels like a family. It feels like a family. [26:43–26:57] But mainly, I just work very hard to keep it going. That's all I can really say.

A: Okay, so here I finish. I don't know if you want to add something or whatever you want.

Hunter: [26:59–27:18] Yeah, I would just like to add that I've been doing this work for 25 years and it is at its best with Catalan people in Barcelona. And I've traveled all over the world. There's something about the Catalan actors and the parents and the families

[27:20–27:41] and the staff who accept their special needs kids and love them so hard and appreciate what i've made um and i am really grateful for that.

A: So that's all thank you so much i really love to hear you and [27:42–27:54] interview you and that's all.

Annex 5: Taula d'observació Sessió 1

Informació general de la sessió

Data: 27/03/25

Número de sessió: 1

Durada de la sessió: 1 hora 30minuts

Nombre d'infants participants: 15

Nombre d'infants amb TEA: 1

Persona dinamitzadora/professorat: Docents Cicle Superior

Activitat teatral observada:

L'activitat d'avui era prèvia a començar el següent conte que treballaran, per tant s'han fet activitats teatrals aleatòries.

S'ha començat amb una relaxació, que consistia en un vídeo de meditació on els infants havien de tancar els ulls, ser conscients del seu propi cos i la seva respiració.

A continuació s'han fet tres activitats diferents:

1. El joc del mirall: on els infants per parelles i amb música havien de seguir i imitar el que la seva parella fes sense deixar clar en cap moment qui portava el rol de líder.
2. Confiança: La següent activitat ha estat de confiar en el seu company o companya on un de la parella havia de tancar els ulls deixar tot el pes del seu cos anar i confiar en el balanceig que l'altre li anés a fer sense deixar en cap moment que caigui el company.
3. Improvisació: Es donaven uns papers on els infants posaven paraules aleatòries, es feien grups de 4 persones i arran d'aquests papers repartits a l'atzar havien de crear una historia en 5 minuts i representar-la a la resta.

Per últim, es tanca la sessió dient una paraula o frase sobre com s'han sentit en durant la classe, surten paraules com: confiança i tranquil·litat.

Pauta d'observació

Àrea d'observació	Indicador	Sí / No / No sorgeix / De vegades	Observacions qualitatives

Interacció social	Participa activament amb altres infants.	☒ / ☐ / ☐ / ☐	L'infant participa activament però, li costa entrar en els jocs de confiança i en el "tancar els ulls i deixar-se emportar", per tant és ell qui agafa el rol de líder on no ha de tancar els ulls.
	Respon positivament a interaccions socials.	☐ / ☐ / ☐ / ☒	
	Mostra interès per col·laborar.	☐ / ☐ / ☐ / ☒	
Expressió emocional	Expressa emocions a través del cos i la veu.	☐ / ☐ / ☐ / ☒	És capaç d'expressar al final de la sessió que la seva paraula per concloure és "tranquil".
	Reconeix o verbalitza emocions pròpies o alienes.	☐ / ☐ / ☒ / ☐	
	Manté control emocional durant l'activitat.	☒ / ☐ / ☐ / ☐	
Llenguatge verbal i no verbal	Usa el llenguatge verbal de manera funcional.	☒ / ☐ / ☐ / ☐	
	Fa servir gestos, mímica o moviment amb intenció.	☒ / ☐ / ☐ / ☐	
Participació i motivació	Mostra interès i entusiasme.	☐ / ☐ / ☐ / ☒	

	Es manté atent/a durant l'activitat.	☒ / ☐ / ☐ / ☐	
	Accepta reptes i noves propostes.	☒ / ☐ / ☐ / ☐	

Adaptacions fetes: Posar cronòmetre en pantalla per facilitar el temps i l'organització de l'infant.

Propostes pedagògiques teatrals utilitzades i la seva eficàcia:

La sessió feta, és perfecte per l'infant observat i el seu tipus de TEA, es fomenta la interacció social, confiança i seguretat en l'altre i encara que a l'infant li costa entrar en alguns aspectes mica en mica es va mostrant molt més actiu a les dinàmiques. És una sessió de calma i seguretat.

Altres aspectes destacats:

- S'explica abans de començar la sessió tot allò que es portarà a terme, això fa no trencar l'esquema de l'infant i posar-lo en preavis.
- Es donen temps per portar a terme totes i cada una de les activitats inclús es fa ús d'un cronòmetre a la pantalla.
- A l'infant se li posa amb un company que coneix que li dona seguretat i confiança per portar a terme les activitats.

Annex 6: Taula d'observació Sessió 2

Informació general de la sessió

Data: 03/04/25

Número de sessió: 2

Durada de la sessió: 1h 30minuts

Nombre d'infants participants: 15

Nombre d'infants amb TEA: 1

Persona dinamitzadora/professorat: Docents Cicle Superior

Activitat teatral observada:

Es torna a començar la sessió amb una relaxació, que consistia en un vídeo de meditació on els infants havien de tancar els ulls, ser conscients del seu propi cos i la seva respiració.

A continuació es presenta el conte que es treballarà durant els pròxims dies, sense dir el seu títol i es deixen 5 elements al terra. Una corona, una fulla de romaní, una ploma, una flauta i sorra, amb això els infants donen idees de que pot anar el conte i possibles títols. A continuació i després d'aquest col·loqui es passa a fer una petita representació

en petits grups utilitzant els elements oferts inventant el conte que ells creuen que treballaran, això dura tota la sessió. S'acaba la sessió dient el títol real del conte i ells han d'intervenir sobre que esperen de les futures setmanes treballant aquest.

Pauta d'observació

Àrea d'observació	Indicador	Sí / No / No sorgeix / De vegades	Observacions qualitatives
Interacció social	Participa activament amb altres infants.	☐ / ☐ / ☐ / ☒	El grup escollit en aquest cas (de manera aleatòria) no era un grup que pogués ajudar a l'infant a participar ja que tota la resta també es notava desmotivats i desmotivades amb la dinàmica.
	Respon positivament a interaccions socials.	☐ / ☐ / ☐ / ☒	
	Mostra interès per col·laborar.	☐ / ☐ / ☐ / ☒	
Expressió emocional	Expressa emocions a través del cos i la veu.	☐ / ☐ / ☒ / ☐	
	Reconeix o verbalitza emocions pròpies o alienes.	☐ / ☐ / ☒ / ☐	
	Manté control emocional durant l'activitat.	☒ / ☐ / ☐ / ☐	
Llenguatge verbal i no verbal	Usa el llenguatge verbal de manera funcional.	☒ / ☐ / ☐ / ☐	L'infant intervé en el moment de donar idees sobre el conte que es treballarà, ho fa més que la resta dels seus companys.
	Fa servir gestos, mímica o	☐ / ☐ / ☒ / ☐	

	moviment amb intenció.		
Participació i motivació	Mostra interès i entusiasme.	☐ / ☐ / ☒ / ☐	
	Es manté atent/a durant l'activitat.	☒ / ☐ / ☐ / ☐	
	Accepta reptes i noves propostes.	☐ / ☐ / ☒ / ☐	

Adaptacions fetes: NO

Propostes pedagògiques teatrals utilitzades i la seva eficàcia:

En aquest cas crec que les activitats no han estat pensades tenint en compte a aquest infant, no aconsegueix seguir el ritme ni sentir-se còmode en la sessió plantejada. Proposaria una activitat prèvia de confiança i motivació a la de la petita representació del conte.

Altres aspectes destacats:

- L'infant encara i no participar en diàleg a l'escena no es mostra tímid i és capaç de mantenir contacte visual.

Annex 7: Taula d'observació Sessió 3

Pauta d'observació: Beneficis del teatre en infants amb TEA

Informació general de la sessió

Data: 24/04/25

Número de sessió: 3

Durada de la sessió: 1h 30 minuts

Nombre d'infants participants: 15

Nombre d'infants amb TEA: 1

Persona dinamitzadora/professorat: Docents Cicle Superior

Activitat teatral observada:

Es comença la sessió amb l'escolta d'un conte anomenat "la Flor Romanial". Després d'aquest àudio els infants han de fer un resum del que s'ha explicat i a continuació es passa a una dinàmica de rols. Es descriuen diverses consignes sobre situacions que fan sorgir emocions i sentiments i els infants han d'expressar-los. Es fan diverses rondes individuals on han d'expressar gelosia, felicitat, que són ignorats per altre i contents per una altra persona no per ells mateixos. A continuació han de fer el mateix però en parelles.

Quan acaba aquesta dinàmica han d'explicar com s'han sentit i amb quines emocions han estat més connectats, surten temes com la gelosia, els germans i la ignorància.

Pauta d'observació

Àrea d'observació	Indicador	Sí / No / No sorgeix / De vegades	Observacions qualitatives
Interacció social	Participa activament amb altres infants.	☒ / ☐ / ☐ / ☐	L'infant no té cap problema a participar, però es mostra tímid i amb el cap baix.
	Respon positivament a interaccions socials.	☐ / ☐ / ☐ / ☒	
	Mostra interès per col·laborar.	☐ / ☐ / ☐ / ☒	
Expressió emocional	Expressa emocions a través del cos i la veu.	☐ / ☐ / ☐ / ☒	A l'infant li costa representar emocions amb el cos, la veu i la cara al principi, però de mica en mica ho porta a terme.
	Reconeix o verbalitza emocions pròpies o alienes.	☐ / ☒ / ☐ / ☐	
	Manté control emocional durant l'activitat.	☐ / ☐ / ☒ / ☐	
Llenguatge verbal i no verbal	Usa el llenguatge verbal de manera funcional.	☒ / ☐ / ☐ / ☐	
	Fa servir gestos, mímica o moviment amb intenció.	☒ / ☐ / ☐ / ☐	

Participació i motivació	Mostra interès i entusiasme.	☐ / ☐ / ☐ / ☒	
	Es manté atent/a durant l'activitat.	☐ / ☐ / ☐ / ☒	
	Accepta reptes i noves propostes.	☒ / ☐ / ☐ / ☐	

Adaptacions fetes: NO

Propostes pedagògiques teatrals utilitzades i la seva eficàcia:

La dinàmica de les emocions és un molt bon recurs per fer, l'infant al principi li costa entrar al joc i no entén molt bé el que està fent, abaixa el cap i només camina per la classe, de mica en mica i veient la participació de la resta comença a entrar al joc. Aquest tipus de dinàmica encara que la participació de l'infant sigui mínima com en aquest cas ens dona molta informació i ens fa veure que hi ha un progrés en la seva participació des del principi fins al final es veu una millora.

L'infant amb TEA en aquest cas ha fet aquesta millora i podem dir que els resultats d'aquesta sessió són positius sobretot entorn de la gestió de les seves emocions.

Altres aspectes destacats:

- A la ronda que es fa en parelles a l'infant li toca un company molt expressiu i participatiu això li ajuda a la realització de la dinàmica i s'acaben entenent a la perfecció.
- L'escolta del conte es fa a través d'un àudio d'uns 15 minuts, això no ajuda a que l'infant mantingui l'atenció en el que s'està explicant, jo proposaria una representació per part de les docents molt més vivencial on els alumnes també poguessin participar.

Annex 8: Taula d'observació Sessió 4

Informació general de la sessió

Data: 08/05/25

Número de sessió: 4

Durada de la sessió: 1h 30 minuts

Nombre d'infants participants: 15

Nombre d'infants amb TEA: 1

Persona dinamitzadora/professorat: Docents Cicle Superior

Activitat teatral observada:

Es comença la sessió amb la visió d'un vídeo que explica el conte de "La flor romanial", aquest cop el vídeo és molt més dinàmic que l'àudio de la sessió anterior i s'entén molt millor. No es fa relaxació només es visualitza el vídeo. Durant aquesta sessió les docents marquen un infant com el "preferit" sense que ningú ho sàpiga per despertar l'enveja sobre la que es vol treballar durant aquesta sessió. Es porta a terme un col·loqui sobre el conte i un breu resum per explicar l'argument d'aquest. A continuació en petits grups es reuneixen per canviar el final del conte i sortir a representar-lo. Després d'aquesta representació es dona un paper a cadascú on han d'escriure quina virtut creuen que tenen i quina virtut els agradaria tenir dels seus companys. Per entendre, què és l'enveja i en quins moments a vegades no tenim enveja sinó admiració d'algú que pot ser molt positiu i més si s'expressa a l'altre persona.

Pauta d'observació

Àrea d'observació	Indicador	Sí / No / No sorgeix / De vegades	Observacions qualitatives
Interacció social	Participa activament amb altres infants.	☐ / ☐ / ☐ / ☒	
	Respon positivament a interaccions socials.	☐ / ☐ / ☐ / ☒	
	Mostra interès per col·laborar.	☐ / ☐ / ☐ / ☒	
Expressió emocional	Expressa emocions a través del cos i la veu.	☐ / ☐ / ☐ / ☒	Sap expressar les seves virtuts i també reconeix què li agrada dels altres, sobre tot d'un company amb el qui té molta confiança.
	Reconeix o verbalitza emocions pròpies o alienes.	☐ / ☐ / ☐ / ☒	
	Manté control emocional durant l'activitat.	☒ / ☐ / ☐ / ☐	

Llenguatge verbal i no verbal	Usa el llenguatge verbal de manera funcional.	☒ / ☐ / ☐ / ☐	
	Fa servir gestos, mímica o moviment amb intenció.	☐ / ☐ / ☒ / ☐	
Participació i motivació	Mostra interès i entusiasme.	☐ / ☐ / ☐ / ☒	L'infant participa però no intervé en el diàleg a la representació.
	Es manté atent/a durant l'activitat.	☒ / ☐ / ☐ / ☐	
	Accepta reptes i noves propostes.	☒ / ☐ / ☐ / ☐	

Adaptacions fetes: NO

Propostes pedagògiques teatrals utilitzades i la seva eficàcia:

En aquest cas l'infant torna a necessitar una altra activitat prèvia a les de representació per poder entendre que és allò que se li està presentant.

Altres aspectes destacats:

- L'infant respon positivament al parlar de virtuts pròpies però respon molt millor a identificar la dels altres.

Annex 9: Taula d'observació Sessió 5

Informació general de la sessió

Data: 15/05/25

Número de sessió: 5

Durada de la sessió: 1h 30 minuts

Nombre d'infants participants: 15

Nombre d'infants amb TEA: 2

Persona dinamitzadora/professorat: Docents Cicle Superior

Activitat teatral observada:

Es comença la sessió amb la visualització d'un vídeo reflexiu, que parla sobre l'empatia, posar-se en el lloc de l'altre i anar més enllà de la condició física. Es fa un col·loqui on els infants expressen que han sentit al veure aquestes imatges, i es relaciona la història d'aquest vídeo amb la del conte que s'està tractant. La dinàmica que es porta a terme a continuació es basa en representar en petits grups situacions on s'ha d'expressar empatia i són les següents:

- 1- Estàs bevent aigua i un nen et dona una empenta.
- 2- Li deixes una joguina al teu amic i te la torna trencada.
- 3- La professora no et dona el torn de la paraula i tu portes molta estona demanant-lo.
- 4- S'ha de fer un treball en grup i els companys no t'escullen.

En aquest cas la següent activitat no va donar temps de portar-la a terme i per tant, es va concloure la sessió dient una paraula significativa sobre la classe d'avui, surten paraules com:

- Empatia
- Tristesa
- Por
- Enveja
- Injustícia
- Sociable
- Ràbia
- Favoritisme

Pauta d'observació Infant 1

Àrea d'observació	Indicador	Sí / No / No sorgeix / De vegades	Observacions qualitatives
Interacció social	Participa activament amb altres infants.	☒ / ☐ / ☐ / ☐	En aquest cas l'infant es mostra molt actiu i inclús participa amb diàleg a les representacions proposades.
	Respon positivament a interaccions socials.	☒ / ☐ / ☐ / ☐	

	Mostra interès per col·laborar.	☒ / ☐ / ☐ / ☐	
Expressió emocional	Expressa emocions a través del cos i la veu.	☐ / ☐ / ☐ / ☒	L'infant és capaç de dir que en el visionat del vídeo sent tristesa per la història explicada.
	Reconeix o verbalitza emocions pròpies o alienes.	☐ / ☐ / ☐ / ☒	
	Manté control emocional durant l'activitat.	☒ / ☐ / ☐ / ☐	
Llenguatge verbal i no verbal	Usa el llenguatge verbal de manera funcional.	☒ / ☐ / ☐ / ☐	
	Fa servir gestos, mímica o moviment amb intenció.	☒ / ☐ / ☐ / ☐	
Participació i motivació	Mostra interès i entusiasme.	☐ / ☐ / ☐ / ☒	
	Es manté atent/a durant l'activitat.	☒ / ☐ / ☐ / ☐	
	Accepta reptes i noves propostes.	☒ / ☐ / ☐ / ☐	

Adaptacions fetes: NO

Pauta d'observació Infant 2

Àrea d'observació	Indicador	Sí / No / No sorgeix / De vegades	Observacions qualitatives

Interacció social	Participa activament amb altres infants.	☐ / ☐ / ☐ / ☒	
	Respon positivament a interaccions socials.	☐ / ☐ / ☐ / ☒	
	Mostra interès per col·laborar.	☐ / ☒ / ☐ / ☐	
Expressió emocional	Expressa emocions a través del cos i la veu.	☐ / ☒ / ☐ / ☐	Es deixa guiar per la resta de companys i la resta li fa partícip. Ellariu i sembla que entén el context però no participa només està a escena.
	Reconeix o verbalitza emocions pròpies o alienes.	☐ / ☒ / ☐ / ☐	
	Manté control emocional durant l'activitat.	☒ / ☐ / ☐ / ☐	
Llenguatge verbal i no verbal	Usa el llenguatge verbal de manera funcional.	☐ / ☒ / ☐ / ☐	
	Fa servir gestos, mímica o moviment amb intenció.	☐ / ☒ / ☐ / ☐	
Participació i motivació	Mostra interès i entusiasme.	☐ / ☒ / ☐ / ☐	
	Es manté atent/a durant l'activitat.	☐ / ☒ / ☐ / ☐	
	Accepta reptes i noves propostes.	☐ / ☐ / ☒ / ☐	

Adaptacions fetes: NO

Propostes pedagògiques teatrals utilitzades i la seva eficàcia:

Per l'infant 1 es va veure que funcionava molt bé amb un dels infants de la resta de la classe i s'ha tornat a coincidir en aquest dinàmica amb ell, factor que ha fet que l'infant participi, parli i inclòs expressi les seves emocions i sentiments.

L'infant 2 és molt absentista és la primera sessió a la que assisteix després de 5 setmanes, no utilitza llenguatge verbal, però si que actua per repetició dels seus companys.

Altres aspectes destacats:

- Les situacions que es proposen només compten amb 1 o 2 protagonistes quan són grups de 4 infants.
- Hi ha alguna de les situacions proposades on no es veu clar el missatge de l'empatia.
- Les docents interrompen a vegades les actuacions.
- Falta tenir directius clares sobre el com actuar.